

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA OBCHODU A CESTOVNÍHO RUCHU

Studijní program: B 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

VÝROBNÍ A ODBYTOVÝ POTENCIÁL EKOFAREM
V JIHOČESKÉM KRAJI

Vedoucí diplomové práce
Ing. Hana Doležalová, Ph.D.

Autor
Jana Hajíčková

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výrobní a odbytový potenciál ekofaremu v Jihočeský kraj“ vypracovala samostatně na základě svých výsledků a průzkumu VÚZE a použila jen materiály, které uvádím v seznamu použité literatury.

Práce byla zpracována v rámci výzkumného záměru Jihočeské univerzity – Ekonomické fakulty MSM 6007665806.

V Dolních Kněžekladech, duben 2008

Podpis

Děkuji vedoucí diplomové práce Ing. Haně Doležalové, Ph.D. za odborné vedení, všestrannou pomoc a cenné rady.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	8
2.1 ZÁKLADNÍ CÍLE A PRINCIPY EKOLOGICKÉHO	
ZEMĚDĚLSTVÍ A ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKCE.....	8
2.1.1 Cíle ekologického zemědělství a výroby biopotravin podle IFOAM.....	8
2.1.2 Základní směrnice upravující ekologické zemědělství.....	9
2.1.3 Principy ekologického zemědělství.....	10
2.1.4 Definování základních pojmů dle zákona č.242/2000 Sb.....	11
2.2 KVALITA BIOPRODUKTŮ.....	12
2.2.1 Nutriční kvalita.....	13
2.2.2 Technologická kvalita.....	13
2.2.3 Senzorická kvalita	14
2.2.4 Hygienická kvalita	14
2.3 ZAHÁJENÍ EKOLOGICKÉ PRODUKCE.....	15
2.3.1 Postup při zahájení ekologického hospodaření	15
2.3.2 Postup při zahájení výroby biopotravin.....	15
2.4 KONTROLA A CERTIFIKACE PRODUKCE.....	16
2.4.1 Systém inspekce EU.....	16
2.4.2 Kontrolní systém v České republice.....	17
2.4.3 Certifikace.....	19
2.5 OZNAČOVÁNÍ BIOPRODUKCE.....	20
2.5.1 Označování bioproduktu.....	20
2.5.2 Označování biopotravin.....	21
2.6 ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKTŮ.....	22
2.6.1 Předpisy IFOAM, EU.....	22
2.6.2 Zásady zpracování bioproduktů, Zákona č.242/2000 Sb.....	23
2.7 SKLADOVÁNÍ BIOPRODUKTU/BIOPOTRAVIN.....	25
2.8 FORMY PRODEJE.....	26
2.8.1 Přímý prodej.....	26
2.8.2 Zprostředkovaný odbyt.....	28
2.9 ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI PORADENSTVÍ EZ.....	31
2.10 DOTACE, KOMPENZACE A PODPORA EZ.....	33
2.11 VÝVOJ EZ A BIOPRODUKCE V ČR.....	36
2.11.1 Ekologické zemědělství.....	36
2.11.2 Zpracování bioproduktů a výroba biopotravin.....	37

3. CÍLE A METODIKA PRÁCE.....	39
3.1 CÍLE.....	39
3.2 POUŽITÉ METODY.....	39
3.3 POSTUP ŘEŠENÍ.....	39
3.4 HYPOTÉZY.....	40
3.5 ZDROJE INFORMACÍ	40
4. ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ	
V JIHOČESKÉM KRAJI	41
4.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA EKOFAREM PŮSOBÍCÍ	
V JIHOČESKÉM KRAJI.....	43
4.2 PODROBNĚJŠÍ CHARAKTERISTIKA PRODUKCE	48
4.3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	56
5. ZÁVĚR.....	79
6. SUMMARY.....	81
7. POUŽITÁ LITERATURA.....	82
8. PŘÍLOHY.....	85

1. ÚVOD

Současné konvenční zemědělství se v rozvinutých zemích potýká s důsledky nadprodukce, s existenčními problémy rolníků, se škodami na životním prostředí a s vnášením cizorodých látek do potravního řetězce. To je doprovázeno výskytem nových chorob ohrožujících zdraví lidí. Tyto faktory jsou důvodem pro tvorbu tzv. agroenvironmentální politiky, jejíž součástí je i ekologické zemědělství.

Ekologické zemědělství představuje systém hospodaření, který používá pro životní prostředí šetrné způsoby k potlačování plevelů, škůdců a chorob, minimalizuje použití syntetických pesticidů a hnojiv, v chovu hospodářských zvířat klade důraz na pohodu zvířat, dbá na celkovou harmonii agroekosystému a jeho biologickou rozmanitost a upřednostňuje obnovitelné zdroje energie a recyklaci surovin.

Ekologické zemědělství má extenzivní charakter, nevzniká zde nadprodukce typická pro zemědělství konvenční. Biopotraviny mají vyšší nutriční hodnotu danou zejména vyšším obsahem hořčičku a železa, vyšší kvalitou hygienickou, způsobenou absencí pesticidů při pěstování i obvykle nižším obsahem dusičnanů v bioproduktech. Vykazují zpravidla i vyšší kvalitu technologickou, neboť se snáze skladují a v neposlední řadě i vyšší kvalitu senzorickou.

Ekologické zemědělství představuje perspektivní způsob hospodaření, který vytváří nový trh s produkty ekologického zemědělství včetně nových pracovních příležitostí, přispívá k rozvoji a údržbě venkovské krajiny a k ochraně všech složek životního prostředí a nejvíce se tak přibližuje pojetí trvale udržitelného způsobu hospodaření.

České biopotraviny nacházejí uplatnění na domácím i zahraničním trhu, kde je po biopotravinách ze strany spotřebitelů stále větší poptávka. Hlavním důvodem nákupu biopotravin je zájem spotřebitelů o vlastní zdraví. Tlak ze strany spotřebitelské poptávky vedl mnoho obchodních řetězců k zařazení biosortimentu do vlastní nabídky nebo přímo k vytvoření privátní bioznačky. Na českém trhu vzniká prostor pro nové subjekty s výrobou biopotravin. Bioprodukce je na českém trhu zastoupena zejména výrobou masa a masných výrobků, mléčných výrobků, ovocem a zeleninou, výrobou ovocných a zeleninových šťáv, cukrem, mlýnskými a škrobárenskými výrobky, těstovinami, čaji, kávou, vínem a kořením a aromatickými výtažky.

Jihočeský kraj je v porovnání s ostatními kraji České republiky na předním místě v počtu registrovaných ekologických zemědělců. Velký počet ekologických zemědělců je vysvětlován výhodnými podmínkami pro tento způsob hospodaření, jedná se většinou o horské a podhorské oblasti s maximálně zachovaným životním prostředím. Dochází zde však především k využívání luk a pastvin pro extenzivní chov zvířat. Chybí potřebná druhová pestrost produkce. Problematickým aspektem je nedostatečná finalizace bioprodukce přímo na farmách (související s vysokou investiční náročností zpracovatelských kapacit) a celá oblast odbytu.

Pro podporu rozvoje ekologického zemědělství a optimalizaci odbytu v horských a podhorských oblastech Jihočeského kraje byla tato problematika zařazena do výzkumného záměru MSM a stala se předmětem diplomové práce.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 ZÁKLADNÍ CÍLE A PRINCIPY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKCE

Ve světě vznikala od začátku minulého století řada nekonvenčních směrů zemědělství (organické, biologické, biologicko-dynamické, přírodě blízké aj.). V roce 1973 vznikla sloučením šesti alternativních směrů zemědělství Mezinárodní federace hnutí organického zemědělství IFOAM (International Federation of Organic Agriculturae Movement), která v současnosti sdružuje přes 500 organizací z více než 80 zemí světa. Sjednocujícím prvkem všech zúčastněných subjektů je harmonizace produkční funkce zemědělství s péčí o krajinu, přírodní zdroje a podporu trvale udržitelné společnosti.[14]

2.1.1 Cíle ekologického zemědělství a výroby biopotravin podle IFOAM

Základní cíle ekologické produkce a zpracování jsou nejvyšší světovou organizací ekologického zemědělství IFOAM definovány následovně:

- Produkovat potraviny vysoké jakosti a v dostatečném množství.
- Brát ohled na širší sociální a ekologické dopady organické výroby a zpracovatelských systémů.
- Podporovat a rozvíjet v rámci systému hospodaření biologické cykly zahrnující mikroorganismy, půdní flóru a faunu, rostliny a živočichy.
- Rozvíjet hodnotné a udržitelné vodní ekosystémy.
- Udržovat a zvyšovat dlouhodobou úrodnost půdy.
- Zachovávat genetickou rozmanitost produkčního systému a jeho okolí, včetně ochrany stanovišť zvěře a rostlin.
- Podporovat zdravý způsob využívání a náležitou péči o vodu, vodní zdroje a veškerý život v ní.
- Vytvářet harmonickou rovnováhu mezi rostlinnou výrobou a chovem hospodářských zvířat.
- Zajistit všem hospodářským zvířatům vhodné životní podmínky s náležitým ohledem na základní aspekty jejich vrozeného chování.
- Minimalizovat znečišťování prostředí.

- Zpracovávat organické produkty s využitím obnovitelných zdrojů.
- Vyrábět textilie dobré jakosti s dlouhou trvanlivostí.
- Umožnit všem, kteří se zapojí do organické výroby a zpracovatelství, takovou kvalitu života, která bude znamenat splnění základních potřeb a zajistí přiměřený výnos a uspokojení z práce, včetně bezpečného pracovního prostředí.
- Postupovat směrem ke kompletnímu produkčnímu, zpracovatelskému a distribučnímu řetězci, který bude sociálně spravedlivý i ekologicky zodpovědný.[2]

2.1.2 Základní směrnice upravující ekologické zemědělství

Uvedené cíle jsou rozpracovány v základní směrnici IFOAM BASIC STANDARDS, která má oficiální název „*Základní normy pro organické zemědělství a zpracování a předpisy pro kávu, kakao a čaj, hodnocení vstupů*“. IFOAM BASIC STANDARDS mají vzhledem k celosvětové platnosti charakter obecných a minimálních norem. Jsou výchozím rámcem pro národní, regionální či svazové směrnice, které jsou podrobnější a konkrétnější podle specifických podmínek.

Pro členské státy Evropské unie je v souladu s pokyny IFOAM vypracováno Nařízení rady (EHS) č. 2092/91 o organické výrobě zemědělských výrobků a značení takto vyráběných zemědělských výrobků a potravin. Pro živočišnou produkci, která dříve nebyla normativně usměrňována, platí od roku 1999 Nařízení EEC č. 1894/99 o chovu zvířat v ekologickém zemědělství (dále Nařízení EHS). Legislativa jednotlivých členských zemí pak následně z těchto nařízení vychází a upřesňuje je podle svých podmínek.

V České republice se systém ekologického zemědělství prvotně opíral o Metodický pokyn pro ekologické zemědělství z roku 1993, vydaný Ministerstvem zemědělství ČR. Od 1.1. 2001 nabývá platnosti Zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. (dále Zákon), který plně akceptuje pokyny IFOAM i výše uvedených nařízení EU. [14]

2.1.3 Principy ekologického zemědělství

Principy ekologického zemědělství lze shrnout do obecných zásad:

Pěstování rostlin

- základem je pestrý osevní postup, v němž musí být zastoupeny jeteloviny nebo luskoviny;
- osevní postup a pěstitelské technologie musí bránit erozi půdy;
- struktura plodin musí umožnit střídání plodin s malou konkurenční schopností vůči plevelům s plodinami s větší schopností konkurence;
- druhová pestrost pěstovaných plodin musí skýtat dostatečné možnosti pro přežívání prospěšných organismů (predátoři škůdců apod.), monokultury jsou zakázány;
- vegetační kryt má být dlouhodobý, pokud možno i přes zimu;
- plevele se regulují agrotechnickými metodami (cílem je potlačení plevelů pod hladinu ekonomické škodlivosti, nikoliv jejich vyhubení), používání herbicidů je zakázáno;
- ochrana rostlin proti chorobám je založena na podpoře samoregulující funkce agroekosystému, biologických a biotechnických metodách, používání syntetických přípravků na ochranu rostlin je zakázáno;
- hnojení a výživa rostlin je založena na vyváženém osevním postupu a využívání statkových hnojiv, používání syntetických minerálních hnojiv je zakázáno;
- pěstování odrůd plodin vyšlechtěných pomocí genových manipulací je zakázáno;
- ekologicky stabilizující prvky v krajině (meze, remízky, břehové porosty apod.) musí být zachovány a musí být o ně řádně pečováno.[1]

Chov zvířat

- základním požadavkem je vytvořit zvířatům co nejpřirozenější životní podmínky;
- ustájení musí odpovídat fyziologickým a etologickým potřebám zvířat, jsou zakázány klecové chovy, ustájení na roštích a trvalé vazné ustájení bez přístupu do výběhu nebo na pastvu;
- zvířata musí mít dostatek prostoru pro ležení a odpočinek, lože musí být stlané přírodními materiály;
- zvířata musí mít dostatek volného pohybu včetně pastvy a musí být přiměřeně chráněna proti extrémům počasí;

- krmivo musí odpovídat fyziologickým požadavkům jednotlivých druhů a kategorií zvířat a jejich užítkovosti;
- stimulatory růstu, syntetické zchutňovače krmiv, konzervační látky a močovina jsou zakázány;
- principem péče o zdraví zvířat je prevence (zdraví zvířat neznamena jen prostou absenci nemocí, ale také schopnost odolávat infekci, parazitům, metabolickým potížím a schopnost rychlého zahojení poranění);
- v případě onemocnění musí být cílem léčby vyhledání a odstranění příčin, které způsobily snížení přirozené imunity organismu; homeopatické a naturopatické způsoby léčby mají přednost před konvenčním léčením, osvědčila-li se jejich účinnost;
- při konvenční (alopatické) léčbě se prodlužuje ochranná lhůta udávaná výrobcem léčiva na dvojnásobek, není-li stanovena, trvá 48 hodin;
- rutinní aplikace léčiv, stimulatorů, hormonů (včetně hormonální synchronizace říje) a přenos embryí jsou zakázány;
- je zakázáno chovat organismy vzniklé na základě genových manipulací nebo používat produkty z nich odvozené a zkrmovat produkty z nich pocházející.[1]

2.1.4 Definování základních pojmů dle Zákona č. 242/2000 Sb.

Zákon o ekologickém zemědělství stanoví kromě podmínek hospodaření v ekologickém zemědělství i podmínky pro výrobu biopotravin a upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.

Ekologické zemědělství je v tomto zákoně definováno jako: „zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat.“

Bioprodukt - je podle zákona o ekologickém zemědělství surovina rostlinného nebo živočišného původu pocházející z ekofarmy. Bioproduktem je také hospodářské zvíře. Jako bioprodukt lze tak certifikovat nejenom suroviny pro výrobu biopotravin,

ale také zástavová zvířata, chovná zvířata nebo suroviny pro nepotravinářské využití (např. vlna).

Biopotravina - je potravina vyrobená za podmínek uvedených v zákoně o ekologickém zemědělství a splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními předpisy, na něž bylo vydáno osvědčení o biopotravině.[7]

Specifikou ekologického zemědělství je vypracovaný **system kontroly a certifikace** dodržování povolených produkčních postupů resp. nepřekračování zákazů daných zákonem. Spotřebitel tak může v kterémkoliv bodě produkčního, zpracovatelského a obchodního řetězce dostat informaci o místě a způsobu výroby i garanci o souladu činností se zákonem o ekologickém zemědělství.

Je zřejmé, že biopotraviny musí splňovat všechny požadavky na běžné, konvenčně vyráběné potraviny a navíc musí být vyprodukovány za specifických kontrolovaných podmínek. Zákon zakazuje preferovat bioprodukty z hlediska vyšší kvality, ačkoliv vzhledem ke způsobu produkce lze v řadě aspektů vyšší kvalitu bioproduktů předpokládat. [8]

2.2 KVALITA BIOPRODUKTŮ

Chápání pojmu kvality v ekologickém zemědělství je poněkud odlišné a definice „celostní“ kvality má obsah širší o nové morálně-etické a socio-psychologické aspekty. Dimenze pojmu kvality zahrnuje v sobě v tomto případě i hodnotu celého produkčního procesu a systému, ve kterém se odehrává a jímž působí na životní prostředí. Zvýšená pozornost je věnována souvislosti mezi výživou a zdravím, životní aktivitou, odolností organismu atd. Za méně významné se naopak považují technologické vlastnosti preferované zpracovatelem a diktované často potřebami automatizované potravinářské výroby. Kvalita biopotravin není dosud nikde ve světě legislativně definována, pochopitelně kromě základního požadavku, že byly vyprodukovány a kontrolovány podle zásad IFOAM. Musí ovšem splňovat limity příslušných jakostních a hygienických norem pro běžné potraviny. Souhrnně lze říci, že u ekologicky vypěstovaných produktů je možné s vysokou pravděpodobností očekávat vyšší hygienickou a velmi často i nutriční hodnotu, lepší skladovatelnost a někdy i sensorickou hodnotu než u technologií konvenčních. Toto konstatování nemusí platit vždy a za všech okolností. V nařízení příslušné komise Evropské unie (O ekologickém zemědělství a označování biopotravin) z roku 1991 se výslovně uvádí, že etiketa potvrzující původ

nemá u spotřebitele vzbudit dojem, že je současně garancí lepší nutriční a zdravotní hodnoty nebo chuťových vlastností.[2]

2.2.1 Nutriční kvalita

Při vyjadřování nutriční (výživové) hodnoty máme na mysli převážně pozitivní aspekty, tedy obsah látek příznivě se uplatňujících v lidské výživě, jejich vnitřní skladbu a vzájemné poměry. Při srovnávacích studiích odlišných pěstitelských technologií bývají po stránce nutriční častěji výše hodnoceny produkty ekologického zemědělství. V obsahu bílkovin jsou ovšem někdy slabší v důsledku dusíkového deficitu při absenci průmyslových hnojiv, zastoupení nezbytných aminokyselin v nich však naopak může být i lepší. [1]

2.2.2 Technologická kvalita

Technologická kvalita zahrnuje vhodnost pro různé formy zpracování v průmyslu i v kuchyni (loupatelnost, výtěžnost, barevnou stálost, vhodnost k vaření, pečení, k různým formám konzervace atd.), odolnost při transportu, skladovatelnost aj. Produkty z ekologického zemědělství se zpravidla vyznačují lepší skladovatelností. Obsah vody v produktech vypěstovaných konvenčním způsobem je vyšší často zásluhou hnojení, zejména dusíkatého, které zpomaluje dozrávání, takže produkty se sklízí zpravidla v „mladší“ vegetační fázi a déle po sklizni vykazují zvýšenou aktivitu enzymů. To vede k růstu ztrát při následném skladování a k snadnější atakovatelnosti méně kompaktních pletivových struktur škodlivými mikroorganismy, zejména plísněmi. Ekologicky vypěstované produkty podléhají při skladování hnilobným procesům méně.

Skladovací ztráty u různých druhů zeleniny a brambor z konvenční výroby činí 25-60 %, zatímco u ekologické produkce jen 15-35 %. Ekologická forma pěstování může mít negativní dopad na technologickou hodnotu tam, kde je rozhodující obsah bílkovin. Pšenice vypěstovaná bez aplikace průmyslových dusíkatých hnojiv poskytuje někdy zrno s natolik sníženým obsahem lepku, že už je sotva použitelná v mlýnsko-pekárenském sektoru. U sladařského ječmene je pokles obsahu bílkovin naopak předností.[6]

2.2.3 Senzorická kvalita

U sensorické hodnoty hraje velmi závažnou roli obchodní jakostní klasifikace pro jednotlivé druhy produktů. Hmotnost, velikost, tvar, barva a vnější vzhledová bezchybnost jsou pro jednotlivé třídy předepsány normou a rozhodují o cenových relacích. Optimální vnější sensorické vlastnosti jsou u většiny produktů daleko snadněji dosažitelné v konvenční výrobě za pomoci vydatného hnojení a využití pesticidů. Ekologicky hospodařící pěstitele to ovšem nutí ke snaze, aby vzhled bioproduktů byl stejně bezvadný jako produktů konvenčních. Sensorická jakost bioproduktů může být horší i v důsledku zvýšeného obsahu kyselin, tříslovin, alkaloidů a některých minerálních látek. Ekologicky vypěstované produkty mají zpravidla také pevnější, tvrdší a houževnatější texturu, což nevyhovuje části spotřebitelů, upřednostňujícím měkčí potraviny. Podle novějších průzkumů trhu je však možné soudit, že spotřebitelská skupina dávající přednost ekologickým výpěstkům před konvenčními je shledává lepšími i podle chuťových vlastností. [2]

2.2.4 Hygienická kvalita

Z aspektů ekologického zemědělství je možno výraznější pozitiva obecně očekávat především v případě hygienické jakosti, vyjadřující zejména stupeň kontaminace produktů cizorodými a ostatními škodlivými látkami. Zdravotní hlediska jsou hlavní motivací zájmu spotřebitelů o biopotraviny, což potvrdily průzkumy trhu v zahraničí. Ekologický způsob pěstování rostlin dává předpoklady k tomu, aby produkty byly méně zatíženy např. toxickými kovy, rezidui pesticidů i dusičnany. V oblasti hygienické hodnoty se však v poslední době začala psát nová kapitola o přírodních toxických látkách v potravinových surovinách a v potravinách, tedy o problému, který právě u ekologicky vypěstovaných produktů nelze podceňovat. Někteří odborníci přisuzují přirozeným toxinům (včetně mikrobiální kontaminace) dokonce významnější negativní úlohu ve výživě než „klasickým“ antropogenním kontaminantům, jakými jsou těžké kovy, rezidua syntetických pesticidů a potravinářská aditiva. V jednotlivých rostlinných druzích se vyskytuje řada různých bioaktivních látek, z nichž mnohé jsou toxické. Vyvinuly se jako součást obranného systému rostlin proti různým chorobám a škůdcům a jsou proto někdy též evidovány jako „přírodní pesticidy“, „přírodní toxiny“ nebo „fytoalexiny“. [8]

2.3 ZAHÁJENÍ EKOLOGICKÉ PRODUKCE

2.3.1 Postup při zahájení ekologického hospodaření (registraci žadatele)

Každý nový zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, musí podat žádost o registraci na Ministerstvo zemědělství. Přílohou žádosti o registraci musí být vyjádření kontrolní organizace, že žadatel prošel vstupní kontrolou a plní podmínky zákona i nařízení. V praxi je proto nezbytné postupovat tak, že žadatel nejdříve zkontaktuje příslušnou kontrolní organizaci, přihlásí se u ní ke kontrole a certifikaci, uzavře s ní smlouvu o kontrole, kontrolní organizace provede vstupní kontrolu a poté vystaví příslušné potvrzení, které tvoří přílohu k žádosti o registraci.[2]

Žádost je možno podat:

- a) pro pěstování rostlin (pouze rostlinná produkce, součástí ekofarmy není žádný chov hospodářských zvířat);
- b) pro pěstování rostlin i chov hospodářských zvířat (klasická uzavřená ekofarma, tento způsob registrace je nejvhodnější);
- c) pro chov hospodářských zvířat, pokud již nabylo právní moci rozhodnutí o registraci pro pěstování rostlin (podmínkou pro podání žádosti je ukončené přechodné období pro pastviny a/nebo výběhy určené pro chov těchto zvířat);
- d) pro chov včel (včelař nemusí být podnikatel, nemusí podnikat na ekofarmě, ale stanoviště včelstev, jakož i další péči o včelstva a včelařskou činnost musí podřídit tomuto zákonu).

Registrací je zahájeno tzv. přechodné období na ekologické zemědělství. Je to období, kdy se uskutečňuje přechod konvenční farmy na ekofarmu. Začíná dnem, kdy konvenční zemědělec doručí žádost o registraci na MZe, trvá 2 roky na orné půdě, travních porostech a u chovu ryb a 3 roky u sadů, vinic a chmelnic. Doba přechodného období musí být dodržena u orné půdy před vysetím plodiny, u travních porostů před využitím produkce z tohoto porostu jako krmiva a u sadů před první sklizní.[7]

2.3.2 Postup při zahájení výroby biopotravin

Každý, kdo hodlá zahájit výrobu biopotravin, musí podle zákona o ekologickém zemědělství tuto skutečnost oznámit Ministerstvu zemědělství.

Rovněž ekologičtí podnikatelé (ekologičtí zemědělci), kteří se současně s ekologickým zemědělstvím zabývají také výrobou biopotravin, podávají jak žádost

o registraci jako ekofarma, tak i ohlášení jako výrobce biopotravin. Součástí žádosti jsou:

- a) Popis provozní jednotky - budovy, sklady, technologické zařízení, dopravní a manipulační prostředky, způsob oddělení výroby biopotravin od výroby konvenčních potravin, používané technologické postupy.
- b) Plán provozních budov s vyznačením umístění technologických zařízení a toku surovin a výrobků při výrobě s oddělením výroby biopotravin od výroby konvenčních potravin.
- c) Plán skladů s vyznačením oddělení skladování bioproduktů (surovin) a biopotravin od konvenčních surovin a potravin.
- d) Seznam vyráběných konvenčních potravin.
- e) Obaly pro jednotlivé biopotraviny a balení (materiály použité na obaly).
- f) Vzorky etiket (čelních, zadních, případně příbalových letáků apod.) pro jednotlivé biopotraviny (případně balení, pokud se etikety pro jednotlivá balení vzájemně liší).
- g) Podnik, který bude vyrábět anebo uvádět do oběhu vedle bioproduktů a biopotravin i konvenční produkty a potraviny, zpracuje pro potřeby kontroly vnitřní předpis.[3]

2.4 KONTROLA A CERTIFIKACE PRODUKCE

2.4.1 Systém inspekce EU

Nařízení rady č. 2092/91 EHS ukládá členským státům povinnost zavést systém inspekce provozovaný jedním nebo několika inspekčními orgány či schválenými soukromými institucemi. Současně určí orgán odpovědný za schvalování těchto institucí a dozor nad nimi.

Inspekční instituce jsou povinny zpracovat podrobný popis inspekčních a preventivních opatření, která budou při kontrole provozovatelů aplikovat, a systém sankcí, které budou uplatňovat při zjištění nesrovnalostí. Na základě provedených inspekcí zpracují (každoročně do 31.1.) seznam provozovatelů, kteří podléhali jejich kontrole a zprávu o inspekci a předloží je odpovědnému orgánu své země. Při dovozu ze třetích zemí (mimo EU) je vyžadován certifikát od kompetentních orgánů těchto zemí, který zaručuje ekvivalentnost produkčních a inspekčních postupů. Může být vyžádána vlastní inspekce, která ekvivalentnost uvedených postupů prověřuje.[4]

Inspekční instituce také zajišťuje, aby v případě nesrovnalostí bylo z celé nevyhovující partie odstraněno značení, které poukazuje na ekologickou produkční metodu a v případě odhalení zjevného přestupku nebo přestupku s dlouhodobým dopadem byl dotyčnému provozovateli zakázán odbyt výrobků s takovým označením.[2]

Inspekční instituce odpovídá za odbornou úroveň, objektivnost, účinnost a důvěrnost kontroly.

2.4.2 Kontrolní systém v České republice

Kontrolní organizace

Od roku 2006 platí nový postup při registraci v ekologickém zemědělství. V praxi je nezbytné postupovat tak, že žadatel nejdříve zkontaktuje kontrolní organizaci, kterou si vybere, přihlásí se u ní ke kontrole a certifikaci a uzavře s ní smlouvu o kontrole. Kontrolní organizace poté provede vstupní kontrolu podniku a vystaví příslušné potvrzení, které tvoří přílohu žádosti o registraci, která se podává na MZe. Žádost o registraci má rozsah 1 strany A 4 (příloha 1). [18]

V současné době si ekologičtí podnikatelé mohou vybrat, která ze tří kontrolních organizací (KEZ o.p.s., ABCERT GmbH a Biokont CZ, s.r.o.) je bude kontrolovat. Všechny organizace jsou pro svou činnost pověřeny MZe a jsou akreditovány podle norem ČSN EN 45 011 a ČSN EN ISO/IEC 17020 (dříve ČSN EN 45 004). [3]

KEZ, o.p.s.,

KEZ, o. p. s. je obecně prospěšná společnost podle zákona č.248/1995 Sb., která byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO, Nadačním fondem pro ekologické zemědělství FOA a Spolkem poradců a inspektorů ekologického zemědělství EPOS.

Kontrola a certifikace podnikatelů, jejich produktů a výrobků (osvědčování) je prováděna na základě pověření MZe podle § 29 Zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství v rozsahu tohoto zákona a Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícímu označování zemědělských produktů a potravin.

KEZ vykonává následující činnosti:

- a) nezávislou kontrolu a certifikaci producentů, zpracovatelů a obchodníků zařazených v systému ekologického zemědělství a jejich produktů;
- b) zajišťování vzdělávání nezávislých inspektorů;
- c) zajišťování propagace a osvěty ekologického zemědělství;
- d) spravování a ochranu grafického znaku „BIO - Produkt ekologického zemědělství“ a jeho modifikace a udělování práva na jejich užívání;
- e) pořádání obecně propagačních akcí s tematikou ekologizace zemědělství a ochrany životního prostředí;
- f) ediční činnost;
- g) školení a semináře v oblasti ekologického zemědělství a ochrany životního prostředí;
- h) zastupování zájmu českého ekologického zemědělství.

Mezi doplňkové činnosti patří poradenská a konzultační činnost a výzkum v oblasti ekologizace zemědělství.[15]

ABCERT, GmbH

Firma ABCERT, GmbH vznikla v roce 2002 v Německu splynutím kontrolních organizací Alicon a BioZert. Obě tyto společnosti od roku 1992 vyvíjely aktivní a úspěšnou činnost v oblasti bio-kontroly.

V říjnu 2005 byla založena pobočka firmy ABCERT pro Českou republiku se sídlem v Brně, která od 1. 1. 2006 vykonává kontrolní činnost z pověření MZe ČR. Díky zázemí poboček provozovaných na území SRN a jedné v Jižním Tyrolsku v Itálii, s nasazením více než 100 kompetentních a zkušených spolupracovníků, je schopna efektivně a flexibilně uspokojovat požadavky a přání zájemců o certifikaci.

Společnost ABCERT je s celkovým počtem 6 000 kontrolovaných zemědělských podniků a 1 000 zpracovatelů biopotravin největší certifikační organizací v SRN. Vzhledem k různorodosti kontrolovaných podniků nabízí širokou škálu zkušeností při řešení zcela specifických otázek.

Akreditace podle norem EN 45011 (požadavky na certifikační orgány) a podle EN ISO/IEC 17020 (požadavky na inspekční orgány) je pro firmu ABCERT samozřejmostí. Může ABCERT prokázat neutrálním a objektivním postupem při provádění kontrol, ukládání sankcí a řešení stížností. [16]

Biokont CZ, s. r. o.

Třetí kontrolní organizací je Biokont CZ, s. r. o., který byl založen 7. 2. 2006. Tato společnost je akreditována jako certifikační a inspekční orgán. Filozofie této společnosti je postavena na čtyřech jednoduchých a jasných principech vycházejících z rovnoprávného vztahu mezi kontrolní organizací a ekologickým podnikatelem:

1. kontrola je službou - prvořadým cílem a smyslem kontroly je prokázat shodu s Nařízením rady a Zákonem, případně nalézt slabá místa a napomoci tak kontrolovanému podniku k dosažení stavu, kdy nebude mít problémy z hlediska certifikace produktů a kontrol ostatních státních orgánů i z hlediska plnění podmínek pro poskytování dotací,

2. informační a konzultační servis - každému klientovi je jasně a srozumitelně sděleno jaké požadavky musí splnit, aby vyhověl Zákonu o ekologickém zemědělství a Nařízení rady EHS v platném znění,

3. minimalizace byrokratické zátěže klienta - připraven velmi jednoduchý způsob vedení povinné evidence již pro rok 2006, možnost spolupráce i elektronickým způsobem,

4. spolupráce s poradci - doporučena účast poradce při přípravě kontroly, ale i při samotné kontrole. [17]

2.4.3 Certifikace

Inspektor odešle vyplněný zápis o kontrole společně s ověřenou, případně doplněnou přihláškou a ostatními podklady na oddělení kontroly certifikačního orgánu. Zde se zápisy vyhodnotí a připraví podklady pro jednání Certifikačního výboru. Certifikační výbor je nezávislým orgánem s rozhodovací pravomocí, v jehož kompetenci je:

- rozhodnutí o zařazení podnikatele do Ústředního seznamu producentů a zpracovatelů biopotravin vydávaného MZe ČR;
- rozhodnutí o udělení certifikátu na produkci, který umožňuje používání značky „Bio-produkt ekologického zemědělství“ u výrobků, které odpovídají zákonu o ekologickém zemědělství;
- povolení výjimky v odůvodněných případech;
- udělení osvědčení o původu;
- nařízení revizní inspekce na základě odvolání podnikatele;
- uložení sankce za porušení Zákona o ekologickém zemědělství spolu se lhůtou pro jejich odstranění (inspektor tyto sankce a lhůty pouze navrhuje). [15]

2.5 OZNAČOVÁNÍ BIOPRODUKCE

2.5.1 Označování bioproduktu

Bioprodukt, který slouží jako surovina k výrobě biopotravin, se označí jako ekologický tak, že se označí logem „BIO“ a identifikační kód kontrolního orgánu (CZ-KEZ-01, CZ-ABCERT-02, CZ-BIOKONT-03) a nevyklučuje-li to povaha bioproduktu, i grafický znak. Takto je možné označit pouze rostlinný nebo živočišný produkt, na který kontrolní orgán vydal osvědčení o původu bioproduktu. [19]

Obrázek č. 2: Grafický znak bioproduktu

Označovat rostlinný nebo živočišný produkt logem, na který nebylo vydáno osvědčení o původu bioproduktu, slovem „bio“ nebo „eko“ nebo grafickým znakem nebo jakýmkoli údaji poukazujícími na ekologický, organický, přírodní způsob zemědělské výroby, je zakázáno.[1]

V přechodném období, pokud byla dodržena délka přechodného období nejméně 12 měsíců před sklizní, se rostlinný produkt označí také slovy „produkt z přechodného období na ekologické zemědělství“ v barvě, velikosti a typu písma, které nesmí být výraznější než označení produktu podle zvláštních právních předpisů; sousloví

„ekologické zemědělství“ nesmí být výraznější než slova „produkt z přechodného období“.

Živočišné produkty mohou být označovány jako bioprodukty, teprve po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí, za předpokladu, že rozhodnutí o registraci pro pěstování rostlin nabylo právní moci.

V přechodném období mohou být živočišné produkty označovány jako „*produkty z přechodného období na ekologické zemědělství*“ až po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí. [2]

2.5.2 Označování biopotravin

Biopotravinu, při jejíž výrobě bylo použito více než 95 % hmotnosti nebo objemu bioproduktů, přídatných látek a na kterou kontrolní orgán vydal osvědčení o biopotravině, označí výrobce biopotravin slovem „bio“ nevyklučuje-li to název biopotraviny a také grafickým znakem a identifikačním kódem kontrolního orgánu.

Označovat potraviny, na kterou nebylo vydáno osvědčení o biopotravině, slovem „bio“ nebo „eko“ nebo grafickým znakem nebo jakýmikoli údaji poukazujícími na ekologický, organický, přírodní nebo biologický způsob výroby je zakázáno.

Pokud při výrobě biopotraviny bylo použito méně než 95 % avšak alespoň 70 % hmotnosti nebo objemu bioproduktů, přídatných látek a pomocných látek, označí se biopotravina také údaji o procentním obsahu složek zemědělského původu pocházejících z ekologického zemědělství nebo z přechodného období. Tyto údaje nesmí být provedeny v barvě, velikosti a typu písma výraznější než označení podle zvláštních právních předpisů.

Společnost KEZ, o.p.s. umožňuje získat certifikaci bioprodukce dle standardu IFOAM. V tomto případě musí mít biopotravina 100% původ v ekologickém zemědělství. Biopotravina pak je označena znakem kontrolní organizace. (příloha 3)[15]

Při značení bioproduktů či biopotravin nebo při jejich propagaci nesmí být uváděno, že představují záruku vyšší organoleptické, nutriční nebo zdraví prospěšné jakosti.

Kromě uvedeného loga Bio se lze setkat s tím, že na potravině je uvedeno logo příslušného svazu. Toto označení dokládá, že producent je členem uvedeného svazu. [19]

Obrázek č. 6: Logo PRO-BIO

2.6 ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKTŮ

2.6.1 Předpisy IFOAM, EU

Pokyny pro výrobu a zpracování IFOAM určují mj. všeobecné principy výroby biopotravin a nakládání s nimi:

- produkty musí být skladovány, zpracovány a přepravovány povolenými šetrnými postupy tak, aby byla co nejvíce zachována jejich kvalita;
- musí být vyloučena možnost jejich kontaminace nežádoucími látkami nebo konvenčními produkty;
- v průběhu výroby, dopravy a distribuce biopotravin musí být zajištěna jejich pravost a vyloučena možnost jejich záměny za konvenční potraviny, vyžaduje se časové nebo prostorové oddělení bioproduktů od produktů jiného původu;
- kontrolován je celý výrobní proces včetně použitých receptur, povolené přísady a pomocné látky (pro konzervaci, stabilizaci apod.) jsou přesně stanoveny;
- je zakázáno používat tyto výrobní postupy: výměna iontů, hydrogenace, bělení, ozařování a mikrovlnný ohřev, nakládání, uzení, zjemňování apod. nelze použít chemikálie;
- kvalita a chuť je dána čerstvými biosurovinami, používání barviv, aromatických látek, sladidel a vitamínů syntetického původu je zakázáno. [14]

Veškeré manipulace a zpracování bioproduktů mají být co nejšetrnější s cílem zachovat kvalitu a neporušenost produktu a usilovat o minimální výskyt škůdců a chorob. Přednostně mají být využívány mechanické, fyzikální a biologické procesy zpracování. Užití přídatných a pomocných látek má být co nejvíce omezeno. Škodliví činitelé mají být regulováni prevencí (hygiena, čistota) a šetrnými a fyzikálními

postupy. Procesy mají být časově a prostorově oddělené od konvenčních a důsledně identifikované.

Regionální či národní certifikační programy musí vyhlásit pokyny pro prevenci a kontrolu kontaminujících látek a povolené postupy a prostředky pro zpracování, čištění, desinfekci a dekontaminaci a zpracovat seznamy povolených pomocných a přídatných látek a seznamy omezení, které budou brát ohled na zachování nutriční hodnoty. [2]

2.6.2 Zásady zpracování bioproduktů, dle Zákona č. 242/2000 Sb.

Výrobou biopotravin se rozumí čištění, třídění, upravování, opracování nebo zpracování bioproduktů, popřípadě přidávání dalších látek povolených zákonem a prováděcí vyhláškou, včetně balení a dalších úprav biopotraviny za účelem uvádění do oběhu.

Při zpracovávání bioproduktů je nutno používat šetrné postupy, způsobující minimální fyzikální, chemické a biologické změny. Prováděcí vyhláška k Zákonu o ekologickém zemědělství vyjmenovává **povolené zpracovatelské postupy**:

- mechanické zpracování (mletí, drcení, stloukání, prosévání, třídění, mačkání, lisování, homogenizace);
- tepelné zpracování (odpařování, sušení, pečení, pasterace, sterilace);
- uzení bez použití chemikálií;
- filtrace a čiření;
- chlazení a mrazení;
- fermentace;
- síření (pouze při výrobě vína);
- emulgace;
- extrakce parou, alkoholem, vodou;
- destilace.[7]

Naopak jsou **zakázány** operace, které nepatří k přirozeným postupům:

- výměna kationtů a aniontů;
- bělení;
- nakládání s používáním chemikálií;

- působení hormonů;
- hydrogenace;
- uzení s použitím chemikálií;
- zjemňování s použitím chemikálií;
- ozařování a mikrovlnný ohřev;
- přidávání přídatných látek a sladidel syntetického původu a oxidu siřičitého s výjimkou ošetřování vína.[8]

Ekologický podnikatel smí zpracovávat bioprodukty pouze takovými postupy, které vedou k zajištění ekologické integrity produktů. To znamená, že:

- veškeré zpracování bioproduktu musí probíhat v provozech zcela a zřetelně prostorově nebo časově oddělených od provozů, kde se zpracovávají suroviny vyrobené konvenčními postupy;
- během dopravy bioproduktu musí být učiněna nezbytná opatření, zajišťující ochranu bioproduktu před kontaminací a jejich oddělení od surovin vyráběných konvenčními postupy. [3]

K výrobě biopotravin je možné kromě bioproduktu použít i přídatné látky, pomocné látky a suroviny zemědělského původu nepocházející z ekologického zemědělství nebo z přechodného období v množství, které nesmí přesáhnout 30 % hmotnosti v sušině. Údaje o druhu, množství a původu těchto látek resp. surovin musí být uvedeny v seznamu složek v receptuře i na obalu.

Použití léčivých a kořeninových rostlin a ve volné přírodě sbíraných plodů a bylin upravuje zákon a prováděcí vyhláška. Podíl přídatných látek, pomocných látek a konvenčních surovin zemědělského původu rozhoduje o tom, jak budou biopotraviny označeny.

Pokud při výrobě biopotraviny bylo použito méně než 95 % avšak alespoň 70 % v přepočtu na sušinu bioproduktu, přídatných látek a pomocných látek, označí se mimo údajů stanovených v zákoně také údaji o procentu hmotnosti sušiny vyrobené v ekologickém zemědělství nebo v přechodném období a jde-li o tekutiny procento objemu vyrobené v ekologickém zemědělství nebo v přechodném období.

Pokud nejsou výše uvedené podmínky splněny, nesmí být výrobek označen jako bioprodukt. Celý výrobní postup musí být zajištěn účinným a dokumentovaným kontrolním systémem k získání záznamů, které umožní kontrolnímu orgánu ekologického zemědělství sledovat:

- a) původ, vlastnosti a množství bioproduktů, surovin, přídatných látek a pomocných látek, které byly dodány do výrobní jednotky;
- b) vlastnosti a množství produktů, které opustily výrobní jednotku;
- c) všechny informace, které mohou být vyžadovány pro účely důkladné kontroly výrobních operací jako jsou údaje o původu, vlastnostech a množství přísad a přídatných látek, o výrobních zařízeních, o složení výrobků. [6]

2.7 SKLADOVANÍ BIOPRODUKTŮ/BIOPOTRAVIN

Bioprodukty - biopotraviny - musí být skladovány odděleně od konvenčních potravin, v prostorách a za podmínek, které umožňují jejich jednoznačnou identifikaci.

Skladovací prostory musí být pravidelně čištěny a udržovány v čistotě; nikde nesmí být viditelné zbytky materiálů, které by mohly kontaminovat nebo narušit obsah skladovaných materiálů. Čistota prostorů musí být pravidelně kontrolována.

Části používaného zařízení, které přicházejí do styku s biopotravinou, musí být konstruovány z takového materiálu a takovým způsobem, aby bylo umožněno důkladné čištění; je nutné zabránit absorpci zpracované hmoty v zařízení a tím i kontaminaci potravin.

Suché metody čištění mohou být použity v případech, kde je to praktické a nedojde k ohrožení nezávadnosti výrobku. Pro veškeré mokré čistící postupy u zařízení přicházejících do styku s bioprodukty, musí být použita pitná voda.

Povolené materiály pro strojní technologii a obaly jsou: nerezavějící ocel, porcelán, sklo, keramika, dřevo - vyjma pro živočišné produkty v přímém kontaktu s ním, papír nepropustný pro tuky (pergamen), polyetylenové a polypropylenové folie, papír, karton, celofán.

Povolené prostředky k asanaci a čištění výrobních zařízení a skladů: pára, oxid uhličitý, dusík, chlornan, hydroxid sodný, kyselina dusičná, uhličitan sodný, pasti, feromony a optické lapače, chlazení.

O dezinfekci, dezinsekcii, o fumigačních zásazích a o čištění při změně charakteru výroby, jakými je např. přechod z konvenční produkce na ekologickou, musí být vedeny přesné záznamy. [3]

2.8 FORMY PRODEJE

Uplatnění bioproduktů na trhu má své zvláštnosti. Jedná se o značkové zboží vyprodukované za specifických podmínek (Zákon o ekologickém zemědělství), kontrolované v procesu výroby (kontrolní systém), lze u něho doložit původ (certifikace). Zboží má obvykle vyšší cenu, je označeno ochrannou známkou bioproduktů, případně logem producenta a doprovázeno certifikátem o původu. Zásadně lze rozdělit odbyt na přímý a zprostředkovaný. [3]

2.8.1 Přímý prodej

Při přímém odbytu výrobce bezprostředně prodává zboží spotřebiteli. Zemědělec obvykle své produkty dále zušlechťuje (třídění, čištění, loupání, mletí, balení) nebo zpracovává na hotové výrobky (pečený chléb, mošty, víno, sýry, salámy ap.). Přímý prodej bývá často spojený s nabídkou stravovacích a ubytovacích služeb na selském dvoře (ekoagroturistika). Hlavní výhodou je, že se zemědělec nedělí o tržby se zpracovateli, dopravci a obchodníky, může získat celé cenové rozpětí pro sebe. Nevýhodou je velký nárůst práce a dalších nákladů spojených se zpracováním, balením, dopravou k zákazníkovi a prodejem. V České republice má přímý prodej malou tradici. Dosud přetrvává zvyk prvovýrobců nezabývat se zušlechťováním výrobků. Také nutnost soustředit se a to nejen v přechodném období na produkční problémy, vyvolává potřebu přesunout starost se zpracováním a odbytem k zákazníkovi na jiné subjekty. Samozřejmě s tím roste i závislost na nich resp. jimi určovaných nákupních cenách a eventuálně riziko prodeje na konvenčním trhu za konvenční ceny. Bohužel při současné úrovni obchodování s bioprodukty jsou tyto případy časté. [6]

FORMY PŘÍMÉHO PRODEJE

- Samosběr
- Prodej na objednávku (zásilkový prodej)
- Stánkový prodej
- Obchod ve dvoře

Samosběr

Princip samosběru spočívá v dohodě mezi producentem a zákazníkem, který si sám nasbívá určité produkty. Hlavním efektem je úspora ruční práce (sběr) a dopravy ke spotřebiteli (tj. dvou nejzákladnějších položek), která se promítne do nižší ceny produktu.

Kromě jahod se tímto způsobem dají sklízet i fazole, hrášek, brambory, angrešt či rybíz, ale i ovoce ze stromů. Úspěšnost této formy zemědělské produkce závisí na řadě faktorů.

Organizace samosběru je velmi náročná na reklamu, resp. podchycení dostatečného - přiměřeného počtu zákazníků na správnou dobu.

Malý počet zájemců vyvolává potřebu dodatečného sběru sezónními pracovníky. S dosběrem je nutno počítat vždy. Zákazníky - samosběratele je možno usměrnit, ale nelze na nich striktně vyžadovat oddělené sbírání, dosbírání a další práce související se sklizní, zvláště při vyšší ceně produktů sklizených samosběrem.

Pro dodatečně sklizené produkty je třeba mít zajištěný odbyt (velkoobchod, výkupy, tržnice, konzervace). S vlastní sklizní je třeba počítat při nepříznivém počasí v době dozrávání plodů nebo vzhledem ke konkurenci (mechanizovaně sklizené, dovážené levné zboží stejné komodity).

Prodej na objednávku (zásilkový prodej)

Podle druhu zboží, cenových relací, okruhu zákazníků je možno zajistit zasílání zboží poštou, osobním dodáním, např. v období před svátky (krocan, husa, ryby) nebo před zimou na uskladnění (zelí, brambory), či v pravidelných intervalech denní (mléko, pečivo), týdenní (maso, sýry).

Prodej na objednávku je podmíněn telefonem (se záznamníkem) či faxem, obvykle dodávkovým automobilem (speciální úprava podle druhu zboží), smlouvou s poštou či jiným distributorem (systém vratných obalů, objednacích karet, kartotékou zákazníků a sortimentu odběru (počítač s tiskárnou adres), balicí technikou.

Formy prodeje na objednávku jsou limitovány hygienickými, přepravními a dalšími předpisy.

Stánkový prodej (prodej na poli, prodej u cesty)

Je v řadě aspektů podobný systému samosběru. Sklizeň je zajišťována vlastními či námezdními silami. Pro nákup platí obdobné zásady jako pro samosběr. Co se týče

reklamy, informací, označení příjezdu k místu nákupu je důležité dobře promyslet označení, které nesmí být v rozporu s předpisy, ale současně musí upoutat, tj. být výstižné, dobře viditelné (vzdálenost od cesty, barva, kontrast s okolím, nezakrytý výhled), v dostatečném odstupu od místa prodeje.

Tento způsob prodeje je vhodný pro produkty nabízené sezónně a doplňující permanentně nabízený sortiment. Dobře se uplatňuje na frekventovaných místech, regionech (turistické oblasti, dopravní křižovatky, výletní místa). Stánkový prodej může být uskutečňován i na tržnici či přímo ve dvoře. Stánkový prodej ve dvoře je prvním krokem ke zřízení prodejny ve dvoře.

Obchod ve dvoře

Zřízení obchodu přímo v objektu statku nachází čím dál tím více přátel. Tato cesta odbytu je poněkud jednodušší z hlediska problémů s legislativou. Lze také pohodlněji upravit pracovní dobu. Prostředky na reklamu a prodej jsou poměrně nízké.

Zřízení prodejní místnosti může být relativně pohodlné, ale také cenově dost náročné - zvláště pak pokud chybí chladicí boxy a technické vybavení a vše se musí nově instalovat. Ceny jsou závislé na velikosti investic a samozřejmě také, pokud je to nutné, na cizím personálu (výplaty atd.).

Zřízení obchodu přímo v zemědělském podniku se vyplatí pouze tehdy, máme-li dostatek zákazníků. Důležité je, zejména v počáteční fázi, velké nasazení pro získávání zákazníků. Šíře a kvalita sortimentu podpoří zájem spotřebitelů, ale současně nutí k pestřejší produkci či zpracování a balení či doplnění zboží od jiných producentů. [3]

2.8.2 Zprostředkovaný odbyt

a) Zpracovatelé bioprodukce

V roce 2006 na českém trhu působilo celkem 152 výrobců biopotravin, řada z nich s certifikovanými recepturami, ale bez faktické výroby. Možnost dodávat zpracovatelům však využívá jen malá část zejména velkých ekofarem. Čeští zpracovatelé bioproduktů svou produkci dodávají buď dalším bio výrobcům, přímo do supermarketů či bioprodejen, nebo využívají velkoobchody a distributory pro umístění výrobků do maloobchodu.

b) **Velkoobchod**

V České republice působí cca 36 subjektů uvádějících biopotraviny do oběhu s registrovanou velkoobchodní činností. Mezi největší z nich patří společnosti Country Life s.r.o. a PRO-BIO obchodní společnost s.r.o.. Obě firmy zásobují jak specializované prodejny biopotravin, tak i obchodní řetězce, což je ve srovnání se zahraniční praxí neobvyklé.

Country Life s.r.o. se sídlem v Hostivících u Prahy založená v roce 1991, zaměřená převážně na suché balené zboží (obilniny a výrobky z nich, luštěniny, oleje, suché plody, koření, šťávy, výrobky ze sóji). Zabývá se zpracováním (mlýn), balením a skladováním (chladicí boxy, sklady) produktů a distribucí do velkoobchodní sítě, restaurací vlastními dopravními prostředky. Kromě vlastní resp. v ČR nakoupené bioprodukce importuje také zahraniční bioprodukty pro rozšíření sortimentu a naopak asi 5 % výrobků exportuje. V budoucnu je chce zaměřit na pěstování, ale i nákup a distribuci biozeleniny v Praze. [23]

Pro-Bio obchodní spol. s r.o. ve Starém Městě pod Sněžníkem založená v roce 1992 jako a.s. spolupracující se Svazem Pro-bio Šumperk. Je zaměřena především na nákup suchých produktů (obiloviny, luskoviny, léčivé rostliny, koření, sojové výrobky, víno, šťávy, oleje, éterické oleje) a další výrobky. Má vlastní mlýn, loupárnu pohanky a špaldy, výrobní linku na těstoviny aj., balicí linky a sklady na obilí a hotové výrobky. Firma využívá smluvně i sklady dodavatelů (má zájem o regionální mezisklady). Využívá vlastní dopravu pro svoz bioproduktů téměř z celé ČR (až 300 km) a současně zásobuje specializované prodejny v ČR. Své produkty uvádí na trh pod privátní značkou „Biolinie“. Současný sortiment čítá více než 70 produktů, ale v budoucnu se bude dále rozšiřovat. [19]

c) **Maloobchod**

Specializované prodejny

Specializovaných prodejen zaměřených na racionální výživa prodávajících biopotraviny je v ČR více než 379. Sortiment, zaměření i úroveň prodeje je velmi různá. Mnohé mají biopotraviny jen v omezeném množství pro doplnění nabídky, některé jsou téměř či zcela specializované na bioprodukty. Limitujícím faktorem je úzký sortiment bioprodukce, nedořešená síť distribuce, chybějící mezisklady a zpracovatelské kapacity, malé marketingové zkušenosti u všech článků řetězce, nedostatek informace materiálů a osvěty a reklamy vůbec.

Malé specializované obchody jsou převážně zásobovány přímo velkoobchodem nebo si doplňují sortiment (především čerstvé ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, brambory apod.) od biozemědělců z okolí. Dobrým příkladem zlepšování odbytu biopotravin prostřednictvím malých prodejen je Klub partnerských prodejen Pro-Bio, vzniklý v roce 1995 z iniciativy p. Chladové v Litomyšli. Klub sdružuje členy, kteří se zavazují rozšiřovat sortiment bioprodukce a svaz Pro-Bio jim přednostně zajišťuje výrobky (zvláště nový sortiment) za výhodné ceny a informační materiály. V obchodech jsou k dispozici i adresy biozemědělců z okolí s jejich nabídkovými listy, prodejny kooperují s regionálními zemědělci při odbytu jejich výrobků (zvláště čerstvého zboží).

Reprezentativní prodejny biopotravin provozuje v Praze společnost ALBIO, s.r.o.. Obchod ALBIO nabízí nejširší sortiment zdravých bioproduktů včetně čerstvé zeleniny a ovoce, vína, sýrů a vajec, moštů, kváskového chleba z vlastní pekárny či certifikované přírodní kosmetiky značek Weleda, Dr. Hauschka a Logona. Zákazníci naleznou celý sortiment rozdělený do osmi skupin – obiloviny, luštěniny, hotové výrobky, polotovary, nápoje, ochucovadla, ovoce, zelenina a doplňkový sortiment. [10]

Supermarkety

Supermarkety mají zájem o rozšíření biosortimentu a navíc jim prodej bioproduktů zvyšuje ekologickou image u spotřebitelů. Tím vznikají velké odbytové možnosti pro bioprodukty, ale současně vzniká i řada problémů vyplývajících z podstatných rozdílů mezi filosofií nadnárodních řetězců a ekologického zemědělství. Řetězce uplatňují globální strategii obchodu a ekologické zemědělství preferuje regionální produkci a odbyt. V řadě případů jsou to supermarkety ochotny akceptovat a nabízí místní či národní bioprodukty. Další problémy vyplývají z povinné a náročné certifikace bioproduktů, specifického balení (biodegradabilní materiály), vyšších cen ap., ale daří se najít řešení formou speciálních oddělení, nabídkových akcí apod. Bioproducenti mohou využívat informačních kampaní a reklamy supermarketů i pro odbyt další produkce mimo ně.

Napojení na supermarkety je však možné převážně jen pro velkoobchodníky s bioprodukty (trvalé dodávky velkých objemů) a nese s sebou i soustavný tlak na snižování cen a přizpůsobování se jejich požadavkům.

Prodej biopotravin v řetězcích konvenčních supermarketů dynamicky roste. Některé obchodní řetězce mají pro příští roky připraveny rozvojové programy zaměřené

na biopotraviny. Jejich součástí je navázání kontaktů s regionálními producenty a zpracovateli bioprodukce, zpracování strategie prodeje, příprava dílčích marketingových akcí, školení zaměstnanců aj. Některé obchodní řetězce začínají již bioprodukty využívat ke zlepšení své image. Jedním z nich je rakouský řetězec Billa, který začal ve svých prodejnách v České republice prodávat mléčné výrobky z ekologických farem. Jde o výrobky dovážené z Rakouska a prodávané pod značkou „Ja! Natürlich“. Společnost Ahold provozovatel supermarketu Albert a hypermarketu Hypernova uvádí na trh ekologické výrobky pod privátní značkou „Selský dvůr“. Společnost je držitelem certifikátu pro zpracování „biohovězího masa“. Nabídku „biohovězího masa“ také můžeme najít v řetězcích TESCO, Interspar a COOP. Společnost TESCO nabízí výrobky v Bio kvalitě pod svojí privátní značkou TESCO ORGANIC a nyní si zákazník může vybrat z více než 100 výrobků. [10]

2.9 ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI PORADENSTVÍ EZ PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Největší organizace sdružující ekozemědělské zemědělce výrobce a prodejce biopotravin se sídlem v Šumperku, se sítí 11 regionálních center po celé ČR a 2 specializovanými sekcemi „Prodejci“ a „Pro BIO Liga“, které zaštiťují síť specializovaných bioprodejen a sdružují spotřebitele se zájmem o biopotraviny a ekologické zemědělství. Svaz poskytuje svým členům základní poradenství, dle potřeb svých členů organizuje individuální a skupinová specializovaná poradenství na téma z oblasti EZ . Aktivně se účastní připomínkových řízení při přípravě dotačních programů, pro potřeby svých členů zpracovává odborný výklad nové i stávající legislativy. Řada regionálních center nabízí vedle terénního poradenství pomoc při zpracování povinné zemědělské dokumentace a zpracování žádosti o dotace z národních programů a PRV. Ve spolupráci s Bioinstitutem zprostředkovává aktuální informace a přenos poznatků vědy a výzkumu EZ do praxe. Svaz iniciuje a aktivně se podílí na přípravě přechodu konvenčních zpracovatelů na režim EZ a to zejména v oblasti zpracování mléka a mlékárenských výrobků, ve výrobě pekárenských výrobků a zpracování masa. Je hlavním pořadatelem Bioakademie, vyhlášovatelem soutěže Biopotravina roku a partnerem Měsíce Biopotravin a řady dalších odborných vzdělávacích a propagačních aktivit. Je nositelem projektu „SÍŤ AGROENVI“ agroenvironmentální informací a řídí poradenská centra v Pardubicích, Olomouckém,

Moravskoslezském a Zlínském kraji. V roce 2007 rozšířil svaz síť regionálních center z deseti na jedenáct a to o PRO-BIO regionální centrum Krkonoše a Podkrkonoší. Ke 31.12.2006 byl počet členů svazu PRO-BIO 486 fyzických a právnických osob a 156 členů sekce PRO-BIO Ligy.

Spolek poradců v ekologickém zemědělství České republiky, o. s.

Občanské sdružení poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství. Sdružení spolupracuje s řadou institucí v oblasti zemědělství a životního prostředí. Ekozemědělci poskytují metodické a individuální poradenství, pořádá vzdělávací akce, realizuje projekty na podporu ekologického zemědělství a udržitelného rozvoje venkovského prostoru, řeší výzkumné úkoly z oblasti EZ, publikuje osvětové materiály se zaměřením na EZ. Je nositelem dlouhodobého projektu informační sítě „AGRRO-ENVI-INFO“ v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina.

Bioinstitut, o.p.s.

Organizace, která působí v oblasti vzdělávání, propagace a transferu vědeckých poznatků v ekologickém zemědělství do praxe.

Je partnerskou organizací švýcarského výzkumného ústavu pro EZ FiBL, Frick. Úzce spolupracuje se svazem Pro Bio a řadou odborných institucí z oblasti EZ při sběru dat a informací pro potřeby databáze Organic Europe zřízenou FiBL. Ekozemědělci poskytují odborné poradenství v oblasti aplikace vědeckých poznatků do praxe a specializované poradenství zaměřené na zvyšování biodiverzity na ekologických farmách.

Green Marketing

Agentura poskytuje marketingové a ekonomické poradenství pro ekologické zemědělce a výrobce, distributory a prodejce biopotravin. Zajišťuje organizaci soutěže „Česká biopotravina roku“ a koordinaci propagační akce „Září – měsíc biopotravin“, v roce 2007 byl organizátorem konference „Biopotraviny v maloobchodě“.

EkoConnect e.v.

Nezisková obecně prospěšná organizace, založená v roce 2003 se sídlem v Drážďanech. Zabývá se výměnou informací, vědomostí a zkušeností, je platformou pro setkávání jednotlivců i organizací. V ČR je nositelem projektu „BIO SPOJUJE“.

zaměřeného na ekozemědělce, a projektu „Učíme se na statku“ (ekologická výchova zážitkem) pro děti.

2.10 DOTACE, KOMPENZACE A PODPORA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Dotace SAPS

Jednotnou platbu na plochu (SAPS) je možné obdržet na následující kultury (dle §3i zákona o zemědělství), přičemž na druhu kultury nezávisí výše podpory:

- orná půda
- travní porost
- vinice
- chmelnice
- ovocný sad
- školka
- zelinářská zahrada
- jiné kultury

Podmínkou pro obdržení podpory je dodržení minimální výměry, na kterou může být poskytnuta podpora, která činní v součtu všech půdních bloků nebo dílů půdních bloků nejméně 1 ha zemědělské půdy podle údajů v Evidenci (LIPS).

Zemědělská půda, na kterou je požadováno poskytnutí finanční podpory, musí být na žadatele vedena v Evidenci od 1.5. do 31.8. kalendářního roku, ve kterém žádá o podporu a po toto období zemědělsky obhospodařována, a to plně v souladu s dobrými zemědělskými a environmentálními podmínkami.

Podpora se poskytuje na zemědělskou půdu, která je v Evidenci vedena jako způsobilá k poskytnutí platby podle čl. 143b, 4 Nařízení Rady ES č. 1782/2003, tj. k 30.6. 2003 byla uchována v dobrém zemědělském stavu.

Dotace Top – Up

Doplňková platba Top – Up je platba poskytovaná k jednotné platbě na plochu (SAPS) a je poskytována Státním zemědělským a intervenčním fondem formou finanční podpory v následujících oblastech:

- pěstování lnu na vlákno

- pěstování chmele na zemědělské půdě vedené v Evidenci jako druh zemědělské půdy chmelnice
  - chovu skotu, ovcí, popřípadě koz na hospodářstvích registrovaných v ústřední evidenci podle plemenářského zákona
  - pěstování plodin způsobilých pro platbu na orné půdě
- Žadatel o doplňkovou platbu Top – Up je shodný s žadatelem o platbu SAPS. Pokud nebude žadateli přiznána platba SAPS, nemá nárok na platbu Top – Up.

Podpora LFA

Podpora LFA je poskytována pouze na kulturu travní porost obhospodařovanou v následujících méně příznivých oblastech s ekologickými omezeními:

- horské oblasti;
- ostatní méně příznivé oblasti;
- oblasti se specifickými omezením ;
- oblastmi s ekologickými omezeními.

Podpora hospodaření v LFA si klade tyto cíle:

- zajistit odpovídající příjmy zemědělským podnikům hospodařícím ve ztížených podmínkách;
- přispět k udržitelnému využití zemědělské půdy a ochraně ostatních přírodních zdrojů;
- přispět ke stabilizaci venkovské populace;
- udržet atraktivitu krajiny;
- podpořit systémy hospodaření přátelské k životnímu prostředí.

Žadatel o podporu pro LFA musí mít:

- zařazený půdní bloky v Evidenci půdy od 1.5 do 15.10. příslušného kalendářního roku;
- obhospodařovat alespoň 5 ha zemědělské půdy v LFA nebo 1 ha v systému ekologického zemědělství a nebo 2 ha na území národních parků nebo chráněných krajinných oblastí;
- hospodařit v méně příznivých oblastech nejméně po dobu 5 kalendářních let.

AGROENVIRONMENTÁLNÍ OPATŘENÍ

Finanční podpora, která je poskytována v rámci „AGROENVI opatření“ uhradí příjemci náklady spojené s prováděním opatření, kompenzují snížení výnosů. Soubor titulů přináší nové možnosti podpory zemědělského hospodaření šetrného k životnímu prostředí.

Cílem opatření je zamezit zrychlenému odtoku vody z krajiny, snížit erozi půdy, podpořit ekologickou stabilitu krajiny a zachovat popř. zvýšit přírodní rozmanitost na zemědělsky využívané půdě.

Žadatel o podporu se musí zavázat, že bude:

- plnit podmínky titulu po dobu minimálně 5 let;
- splňovat kritéria a podmínky pro poskytování dotací;
- dodržovat Podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu;
- obhospodařuje minimálně 5 ha zemědělské půdy nebo 2 ha na území chráněné krajinné oblasti či národního parku nebo 1 ha v systému ekologického zemědělství.

Tituly „AGROENVI opatření“

Ekologické zemědělství – lze žádat na kultury:

- orná půdy;
- travní porosty;
- trvalé kultury;
- zelenina a byliny na orné půdě.

Integrovaná produkce

- ovocný sad;
- vinice;
- orná půda – s cílem pěstování zeleniny.

Travní porosty

Základní tituly:

- louky;
- pastviny.

Nadstavbové tituly:

- trvale podmáčené louky a rašelinné louky;
- mezofilní a vlhkomilné louky;
- horské a suchomilné louky;
- ptačí lokality na travních porostech – chřástal polní;

- plaší lokality na travních porostech – bahňáci;
- druhově bohaté pastviny;
- suché stepní trávníky a vřesoviště.

Orná půdy

- zatravňování orné půdy
  - zatravňování orné půdy
  - zatravňování orné půdy kolem vodního útvaru
  - zatravňování orné půdy regionální směsí
  - zatravňování orné půdy regionální směsí podél vodního útvaru.
- pěstování meziplodin
- biopásy

2.11 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A BIOPRODUKCE V ČESKÉ REPUBLICE

2.11.1 Ekologické zemědělství

Ke konci roku 2007 byl celkový počet ekologicky hospodařících zemědělců a podniků v ČR 1249. Bylo registrováno zhruba 281 535 ha ekologicky obhospodařované půdy, což je téměř 6,61 % celkové výměry zemědělské půdy. Největší podíl ekologicky obhospodařované půdy tvoří trvalé travní porosty 82,5 %, ostatní plochy tvořily 8,7 % a jen o něco méně byla zastoupena orná půda 8,3 % a zbytek plochy vedené v ekologickém zemědělství tvoří trvalé kultury 0,4 %. Největší zastoupení EZ v rámci evidenčního systému ČR mají tradičně horské a podhorské oblasti.

Tabulka 2. Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR

Plochy	2004 výměra (ha)		2005 výměra (ha)		2006 výměra (ha)	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
Orná půda	19 694	7,5	20 766	8,1	23 478	8,3
TTP	235 379	89,4	209 956	82,4	232 190	82,5
Trvalé kultury	1 170	0,4	820	0,3	1 196	0,4
Ostatní plochy	7 056	2,7	23 440	9,2	24 671	8,7
Celkem	263 299	100,0	254 982	100,0	281 535	100,0

Zdroj: MZe/Bioinstitut, o.p.s.

První dvě místa v počtu ekofarem, ale i výměře, zaujímají Karlovarský a Jihočeský kraj. Největší počet ekologických podniků v ČR je na okrese Šumperk (69 ekofarem), následuje okres Cheb (57), okres Karlovy Vary(50). Jedna třetina ekofarem se nachází na Moravě. V počtu ekofarem vede Zlínský a Olomoucký kraj, ale s ohledem na výměru ekologických ploch je významný Moravskoslezský kraj s téměř 35 tisíci hektary (příloha 4).

Průměrná velikost ekologického podniku, která byla v roce 2005 308,2 ha, se nepatrně snížila na 292,7 ha. Přesto Česká republika velikostí ekofarem výrazně převyšuje ostatní státy EU, kde jsou ekologické podniky reprezentovány zejména tradičními rodinnými statky o průměrných výměrách několik desítek ha. U nás stále tvoří jednu třetinu ekofarem podniky od 100 do 500 ha. Co se týče výměr, největší podíl (30%) tvoří podniky od 500 do 1000 ha. Největší ekologický podnik má výměru přes 3800 ha. Podniky s malými výměrami do 50 ha jsou rodinné farmy se smíšenou nebo specializovanou produkcí na orné půdě (např. zelenina, ovoce, byliny) a s pestrú škálou hospodářských zvířat (skot, ovce, kozy, drůbež, koně). Velké ekologické podniky s výměrami nad 500 ha jsou z větší části reprezentovány zemědělskými družstvy, akciovými společnostmi a podniky s.r.o. zaměřenými na chov masného a mléčného skotu. [9]

2.11.2 Zpracování bioproduktů a výroba biopotravin

V roce 2006 bylo registrováno 152 certifikovaných podniků pro výrobu biopotravin. Stoupající počet výrobců je jistě pozitivním trendem při stálém nedostatku českých biopotravin na trhu. Mimo zavedených výrobců specializovaných výhradně na bio (např. PRO-BIO obchodní spol. s.r.o, Sluneční brána s.r.o, Country life s.r.o), přibývají také velcí konvenční výrobci a zpracovatelé, které zájem spotřebitelů motivoval pro zavádění novinek v bio kvalitě (Olma a.s., Jizerské pekárny, Kostelecké uzeniny, Emco aj.). Další význačný podíl na počtu provozoven mají sítě supermarketů např. Interspar, Delvita (v roce 2006 oznámila odchod z ČR), jejichž certifikované pobočky nabízejí vlastní dopékané pečivo či balí hovězí maso. Bohužel stále nejmenší podíl zpracovatelů a výrobců biopotravin tvoří přímé zpracování na farmách. Problémem jsou vysoké investice do výstavby těchto provozů, které musí podléhat přísným hygienickým předpisům. Impulsem ke zvýšení počtu zpracovatelů může být bonifikace ekozemědělců a zpracovatelů biopotravin ve vybraných opatřeních

Programu rozvoje venkova (např. „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“).

Hlavní zpracovatelé biomléka (OLMA a.s., Polabské mlékárny Poděbrady a.s., Valašské mlékárny, a.s.) se trvale potýkají s nedostatkem suroviny a musí krátit dodávky výrobků svým odběratelům. Ve výsledcích studie nazvané „Příčiny stagnace produkce biopotravin“, kterou vypracoval Spolek poradců v ekologickém zemědělství (EPOS), byl u 83 sledovaných ekofarem v období 2005-2006 zaznamenán pokles počtu chovatelů dojníc o 33 % a 40 % produkce biomléka z těchto ekofarem bylo prodáváno jako konvenční. Za hlavní příčinu je považována zejména roztržitost produkce, tj. ekofarmy jsou příliš vzdálené od svozových tras biomlékárny (neúnosné náklady na svoz). Vzhledem k masivním investicím do ustájení, dojení, mléčnice a výraznému navýšení mzdových nákladů je malá pravděpodobnost, že by ekofarmy s chovem krav bez tržní produkce mléka v blízké době obnovily nebo přešly na chov dojníc. [9]

Počet certifikovaných jatek a výroben biomasa pro velká hospodářská zvířata stoupá, nicméně aktivní provoz realizuje jen malé množství z nich. Většina produkce z českých chovů je i nadále realizována v konvenčních jatkách nebo se běžně vyváží do zahraničí jako konvenční. Hovězí maso je zatím dostupné převážně jako výsekové, rozvoj masných biovýrobků omezuje nedostatek biovepřového. V září 2007 zahájil výrobce masa a masných produktů Moravan a.s. Petřvald (Moravskoslezský kraj) program „Moravské biohovězí“ - zpracování a výrobu masa a masných výrobků v biokvalitě. Dodávky jatečního skotu zajišťuje z ekologických farem zejména z oblasti severní a severovýchodní Moravy, kde dosud zpracování biohovězího ve větší míře neprobíhalo.

Extrémně stoupl počet vinařů, kteří vstoupili do systému EZ. Ke 31. 10. 2007 bylo zaregistrováno 215 ha vinic a předpokládá se jejich další rozšíření. Důvodem zvýšeného zájmu vinařů je zejména nenasycený trh s biovíny v Evropě, motivací je i navýšená dotace na ekologické vinohradnictví v PRV na 23 368,- Kč/ha. Většina nových zájemců se rekrutuje z vinařů registrovaných v systému integrované produkce. Obtížný přechod na ekologický systém usnadňuje aktivní osvěta a cílené poradenství ze strany Svazu integrované produkce hroznů a vína, odkud pochází většina nových biovinařů. Významná je také role firmy Biocont Laboratory Brno, která působí hlavně v oblasti systému biologické ochrany proti škůdcům a pružné registraci alternativních postřiků proti houbovým chorobám. [9]

3. METODIKA

3.1 CÍLE

Hlavní cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza výrobního a odbytového potenciálu ekofarem v Jihočeském kraji.

Dílčí cíle práce

- a) vymezení výrobní kapacity bioproduktů/biopotravin a jednotlivých forem odbytu (přímý prodej z farem, prodej zpracovatelů, prodej do obchodní sítě);
- b) zpracování celostátní databáze ekologických zemědělců;
- c) dotazníkové šetření;
- d) stanovení silných a slabých stránek výrobně distribučního systému.

3.2 POUŽITÉ METODY

Základní metody použité v diplomové práci jsou *studium odborné literatury*, *analýza výrobně distribučního potenciálu* a *dotazníkové šetření* zaměřené na ekologické zemědělce. Na základě statistického vyhodnocení jsou formulovány závěry výrobního a odbytového potenciálu v Jihočeském kraji. Ve vazbě na výzkumný záměr Ekonomické fakulty (MSM 6007667806).

3.3 POSTUP ŘEŠENÍ

1. studium literárních zdrojů
2. formulace počátečních hypotéz
3. zpracování dotazníků
4. pre-test
5. vlastní dotazníkové šetření
6. statistické zpracování dat (dotazníkového šetření, MZe a VÚZE)
7. vyhodnocení dotazníků
8. formulace silných a slabých stránek výrobně distribučního systému

3.4 HYPOTÉZY

- Velký počet ekofarek s nerovnoměrným rozmístěním.
- Malá pestrost produkce ekofarek.
- Malé zastoupení výrobců biopotravin v rámci Jihočeského kraje.
- Nedostatečné odbytové možnosti v oblasti regionální bioprodukce.

3.5 ZDROJE INFORMACÍ

- odborná literatura
- internet
- zákony, vyhlášky, resortní předpisy
- osobní konzultace se zástupci zainteresovaných stran
- propagační materiály
- statistické ročenky
- výzkum MZe, VÚZE
- dotazníkové šetření za Jihočeský kraj

4. ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI

Praktická část je zaměřena na výrobní a odbytový potenciál ekofarem v Jihočeském kraji. Konkrétně bude zaměřena na:

- 4.1 Základní charakteristika ekofarem působící v Jihočeském kraji – rozbor statistických údajů z databáze Ministerstva zemědělství 170 ekofarem.
- 4.2 Podrobnější charakteristika produkce vycházející z průzkumu VÚZE pro Ministerstvo zemědělství (117 ekofarem).
- 4.3 Dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zmapovat postoje ekofarmářů k vybraným otázkám ekologického hospodaření (75 ekofarem).

Získané informace navazují na výzkumný záměr Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity MSM 6007665806.

Obecná charakteristika Jihočeského kraje

Rozlehlé území Jihočeského kraje zahrnuje v zásadě tři základní, navzájem odlišné krajinné typy: oblast jihočeských pánví s velmi početnými a zároveň největšími rybníky a významnými mokřadními ekosystémy, území mírně zvlněných pahorkatin a vrchovin s charakteristickým maloplošným střídáním drobnějších segmentů lesní a zemědělské krajiny a posléze horské oblasti Šumavy a Novohradských hor a jejich vyššího podhůří s vysokou lesnatostí a relativně hojným zastoupením přirozených a přírodě blízkých lesních ekosystémů, cenným lučním bezlesím a unikátními rašeliništními komplexy.

Jihočeský kraj je dlouhodobě vnímán především jako zemědělská oblast s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Až v průběhu minulého století se zde rozvinul průmysl se zaměřením na zpracovatelské činnosti.

Rozloha kraje představuje 10 057 km², což je 12,8 % rozlohy celé České republiky. Z tohoto území zaujímají třetinu lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 - 600 m, s čímž souvisejí poněkud drsnější klimatické podmínky. Nejvyšším bodem na území Jihočeského kraje je šumavský vrchol Plechý (1 378 m), naopak nejnižším místem (330 m) hladina Orlické přehrady v okrese Písek.

Jihočeský kraj není územím bohatým na suroviny. Významným přírodním bohatstvím jsou však rozsáhlé lesy, zejména na Šumavě a v Novohradských horách. Jedná se především o lesy jehličnaté, smrkové a borové. Největší surovinové bohatství tvoří ložiska písků a štěrkopísků, cihlářské hlíny, kameniva a sklářských písků. Z ostatních zdrojů je nejvýznamnější rašelina a v některých lokalitách také vápenec, křemelina a grafit.

Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2006 v kraji žilo více než 630 tis. obyvatel, tedy 63 obyvatel na 1 km². V kraji je ale vysoký počet obcí (623), proto zaujímá kraj v pořadí třetí místo v ČR.

V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a píce, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky. Dlouholetou tradici má v kraji rybníkářství. Celková plocha rybníků, v nichž se chovají ryby, se pohybuje kolem 25 000 ha. Vytváří se v nich polovina produkce ryb České republiky, významný je také podíl v chovu vodní drůbeže (kachen a hus).

Životní prostředí kraje lze v rámci České republiky charakterizovat jako méně poškozené. Z výsledků imisních měření vyplývá, že i na území kraje jsou místa se zvýšeným znečištěním ovzduší. Jedná se především o okresní města a jejich bezprostřední okolí, zejména o České Budějovice, aglomerace Tábor–Sezimovo Ústí–Planá nad Lužnicí, Český Krumlov–Větrní a menší obce ve špatně provětrávaných lokalitách. Tyto oblasti lze označit za neperspektivní z hlediska rozvoje ekologického zemědělství. Lesní porosty jsou ze čtyř pětin hodnoceny jako bez poškození, zbývající část jako mírně poškozené. Příznivým jevem je poměrně čisté ovzduší, jedno z nejčistších v celé republice.

Zemědělská produkce

Celková výměra zemědělské půdy v kraji je 493 810 ha. Z toho 318 603 ha tvoří orná půda, což je 64,5 % celkové výměry zemědělské půdy a 31,9 % celkové plochy kraje. Trvalé travní porosty pokrývají 160 588 ha, což je 32,5 % celkové výměry zemědělské půdy a 15,9 % celkové plochy kraje. Podíl trvalých travních porostů je 1/3 zemědělské půdy, zatímco orné půdy 2/3, tedy dvojnásobek. Nejvyšší podíl zatravnění vykazují okresy Český Krumlov a Prachatice, nejnižší okresy Písek a Tábor.

V Jihočeském kraji se celkem v roce 2007 sklídilo 716 529 tun obilovin. Největší zastoupení má pšenice, kdy se celkem vypěstovalo 383 177 tun, což představuje 53 % z celkové výroby obilovin. V produkci kraje je zastoupeno i pěstování luskovin, kdy celkem bylo vyprodukováno 6205 tun - největší část tvoří hrách setý. Další skupinou jsou okopaniny se sklizní 101 848 tun. Zde mají převážné zastoupení brambory. Z oblasti technických plodin bylo vyprodukováno nejvíce řepky 121 703 tun. V kraji bylo vypěstováno celkem 335 454 tun pícnin na orné půdě. Celkem bylo vypěstováno 2 865 tun zeleniny konzumní. Své zastoupení v produkci zemědělských podniků má výroba sena, kdy se za rok vyprodukovalo 477 892 tun.

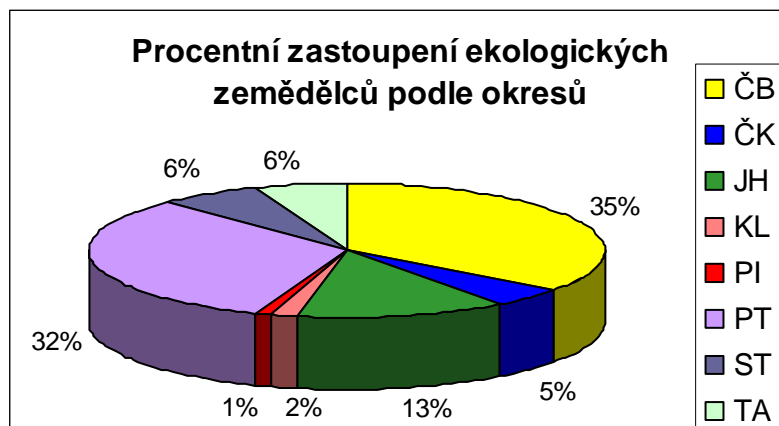
Živočišná výroba v Jihočeském kraji je zaměřena na chov skotu, v roce 2007 bylo celkem 210 573 ks z toho krav 86396 ks. Prasata jsou zastoupena počtem 338 196 ks. Chov ovcí 23 969 ks, koní 3 437 ks, a drůbeže 3 502 620 ks z toho slepic 723 578. Stejná situace převládá i v ekologickém podnikání. Velké zastoupení zde má chov skotu, ovcí, koz, koní, drůbeže a prasat. Stavby jednotlivých kategorií zvířat jsou však podstatně nižší než v konvenčním zemědělství.

4.1 EKOLOGICKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V JIHOČESKÉM KRAJI (Statistika MZe/kontrolních organizací)

Prostřednictvím Ministerstva zemědělství a statistik kontrolních organizací působících v České republice (KEZ, o.p.s., Biokont CZ, s.r.o. a ABCERT GmbH) byla získána data za všechny ekologické zemědělce působící v Jihočeském kraji. K datu 31.12.2007 je zde registrováno 170 ekologických zemědělců, což je v porovnání s koncem roku 2005, kdy bylo registrováno 105 ekofarem, nárůst o 61 %. Hlavním důvodem nárůstu počtu ekologických zemědělců je zvyšování kompenzačních sazeb pro ekologické zemědělství v Programu rozvoje venkova 2007-2013 a zvyšující se poptávka po biosurovinách (a to včetně poptávky od zpracovatelů a obchodních řetězců). Jihočeský kraj je v porovnání s ostatními kraji České republiky na prvním místě v počtu registrovaných ekologických zemědělců. Největší počet ekologických zemědělců je vysvětlován výhodnými oblastmi pro tento způsob hospodaření, protože se jedná většinou o horské a podhorské oblasti s maximálně zachovaným životním prostředím. V těchto oblastech se využívá extenzivní hospodaření na TTP. Největší

počet ekologických zemědělců najdeme v okresech České Budějovice, Prachatice a Jindřichův Hradec, ostatní okresy mají přibližně do deseti ekologických zemědělců.

Graf 1 Ekologičtí zemědělci podle okresů

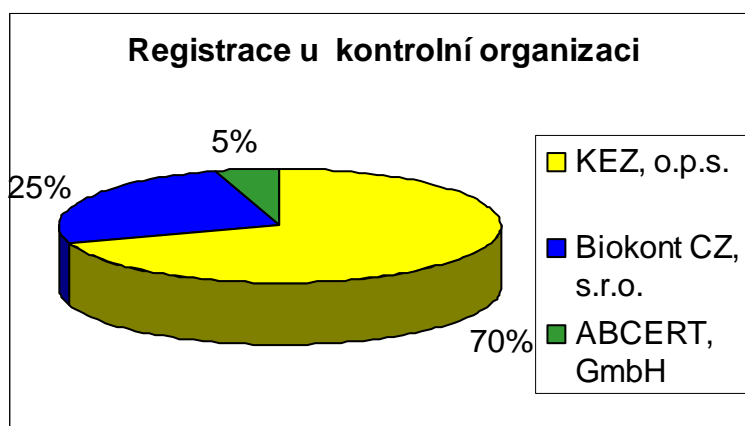
Zdroj: data MZe/kontrolní organizace k 31.12.2007

Kontrolní organizace

Společnost KEZ, o.p.s. ztratila monopolní postavení na českém trhu v kontrole ekologického zemědělství, došlo postupně ke vstupu dalších 2 organizací: Biokont CZ, s.r.o. a společnosti ABCERT GmbH.

Největší počet ekologických zemědělců je stále přihlášen u kontrolní organizace KEZ, o.p.s. a to 119 (přibližně 70 %). Ke společnosti Biokont CZ, s.r.o. se přihlásilo v Jihočeském kraji 43 farem (25 %), lze říci, že tato společnost zvolila správnou taktiku pro získávání ekofarem. U společnosti ABCERT GmbH je registrováno 8 ekofarem (5 %).

Graf 2 Registrace u kontrolních organizací

Zdroj: data MZe/kontrolní organizace k 31.12.2007

Souběžná produkce

Ekologické farmy v Jihočeském kraji jsou v 95 % zaměřené pouze na toto hospodaření a neprovozují žádnou jinou činnost. Jen 5 % ekofarem uvádí, že provozují při ekologickém zemědělství i další souběžnou činnost v konvenčním zemědělství.

Struktura půdy

Ze statistiky je patrné, že 66 % výměry půdy je evidováno v ekologickém zemědělství, 34 % je evidováno jako půda v přechodném období. To vytváří předpoklad, že po splnění podmínek související s konverzí půdy se výměra půdy v ekologickém zemědělství zvýší o 34 % a dojde tedy k opětovnému nárůstu tohoto odvětví.

Pokud se zaměříme na strukturu půdy, je celková výměra ekologicky využívané půdy v Jihočeském kraji 27 860,88 ha, v přechodném období se nachází 14 586,14 ha celková výměra půdy je 42447,02 ha.

Největší zastoupení ve struktuře půdy mají TTP 25 622,73 ha, téměř polovina se nachází v přechodném období.

Orná půda má výměru 1 446,21 ha a v současnosti na této půdě hospodaří jen 25 ekologických zemědělců. Je zde, ale velká příležitost do budoucna, protože je v přechodném období evidováno 1486,67ha. Minimální výměra je dosud u půdy určené pro zeleninu, byliny a ovocné sady. Pouze 4 ekologičtí zemědělci v Jihočeském kraji

mají evidovanou půdu pro pěstování zeleniny a ovoce, celková výměra je 1,85 ha a z toho průměrná výměra na jednu ekofarmu je 0,46 ha. Produkci bioovoce v ekologických sadech má registrováno 9 ekozemědělců. Celková výměra je 8,15 ha a průměrně na farmu připadá 1,58 ha sadu. Po splnění podmínek týkajících se přechodného období dojde ke zvýšení průměrné plochy ovocných sadů o 2,53 ha. Nárůst ekologické produkce v těchto oblastech můžeme připisovat výraznému navýšení kompenzací zejména pro trvalé kultury (sady, vinice a chmelnice) a speciální byliny a zeleninu.

V jihočeském kraji se však zatím vůbec nenachází vinice, co můžeme vysvětlit ne tak příhodnými klimatickými podmínkami. Rybníky jsou zatím evidovány jen u jednoho ekologického zemědělce v přechodném období, i když je Jihočeský kraj nazýván oblastí rybníků a rybářství má dlouholetou historickou tradici.

Tab. 2 Struktura půdy

<i>Výměra (ha)</i>	Ekologické zemědělství	Přechodné období
<i>TTP</i>	25 622,73	10 346,83
<i>Orná půda</i>	1 446,21	1 486,67
<i>Půda pro zeleninu a byliny</i>	1,85	0
<i>Ovocné sady</i>	8,15	14,25
<i>Vinice</i>	0	0
<i>Ostatní plochy</i>	2 985,64	534,7
<i>Rybníky</i>	0	0,33

Zdroj: data MZe/kontrolní organizace k 31.12.2007

Živočišná produkce

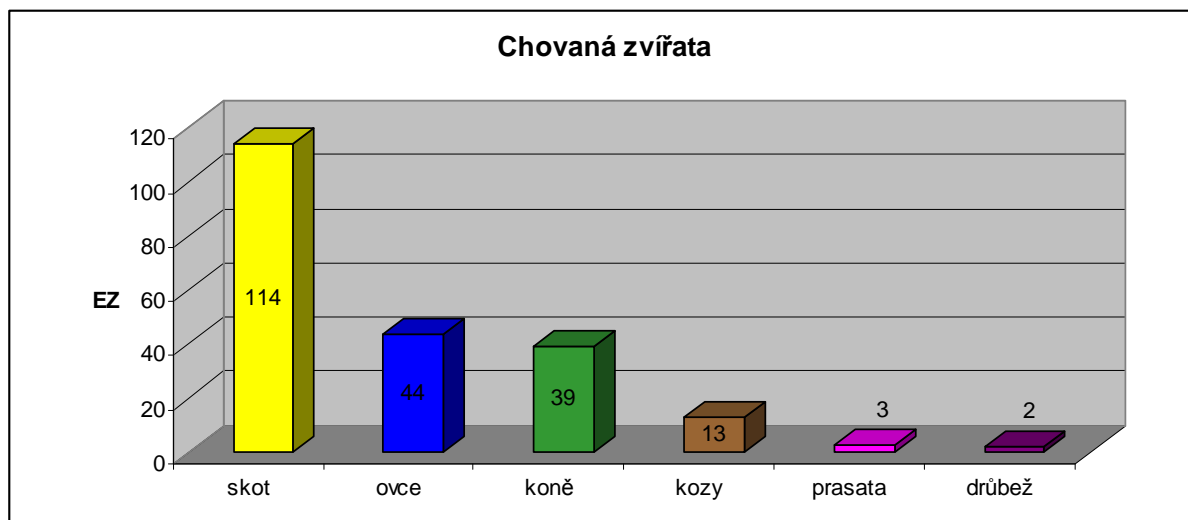
Jak již bylo výše uvedeno, většina území Jihočeského kraje se nachází v horských a podhorských oblastech Šumavy, Novohradských hor, Písecké vrchoviny a Vysočiny. Dochází zde především k využívání luk a pastvin pro extenzivní chov skotu a ovcí. Důvodem může být skutečnost, že zde u konvenční produkce není možné dosahovat výnosů s porovnáním s jinými oblastmi republiky a produkce by byla pro zemědělce

ztrátová. Zemědělci vstupují do ekologického hospodaření se snahou získat částečnou kompenzaci v podobě dotací.

Z celkového počtu 170 ekologických zemědělců jen 18 ekofarem nechová žádné z hospodářských zvířat, v rostlinné výrobě převládá produkce pastevního porostu, sena, výroba senáže, pěstování brambor, v malé míře pak kořenové zeleniny, z obilovin jsou zastoupeny nejvíce pšenice, oves a žito.

Největší počet ekofarem se zabývá chovem skotu 119 (zaměřuje se na chovné jalovice, býky jatečné i plemenné a zástav skotu), ale jen 2 ekofarmy uvádějí produkci mléka. Dále je na ekologických farmách zastoupen chov ovcí jatečných a chovných (44), koní (39), koz (13), prasat (3) a drůbeže (2).

Graf 4 Živočišná produkce

Zdroj: data MZe/kontrolní organizace k 31.12.2007

4.2 STRUKTURA PRODUKCE EZ V JIHOČESKÉM KRAJI

(výzkum MZe/VÚZE/kontrolních organizací)

V České republice je orgánem vykonávající dozor nad dodržováním zákona č. 242/2000Sb., o ekologickém zemědělství a předpisů Evropských společenství Ministerstvo zemědělství ČR. Každá osoba podnikající v ekologickém zemědělství musí mít uzavřenu platnou smlouvu s některou kontrolní organizací, která je pověřena MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Na českém trhu dnes působí tři kontrolní organizace KEZ, o.p.s., Biokont CZ, s.r.o., a společnost ABCERT GmbH. Pro získání reprezentativního souhrnu dat o vývoji ekologického zemědělství v České republice pověřilo Ministerstvo zemědělství vedení VÚZE, aby pod jeho metodickým vedením provedly kontrolní organizace statistická šetření na ekologických farmách.

Respondenti, ekologičtí zemědělci, byli přímo dotazováni inspektory jednotlivých kontrolních organizací a ti potom vyplňovali dotazníky, které k danému účelu navrhl VÚZE. Kontrolní organizace prováděly průzkum u jednotlivých subjektů v období měsíců březen až listopad 2007.

Celkový počet respondentů za rok 2006 činil 897 ekologických farem v celé ČR. Počet ekologických farem se oproti skutečnému stavu (tj. 963 registrovaných ekologických zemědělců v roce 2006) liší z toho důvodu, že u některých farem došlo k přestupu mezi kontrolními organizacemi, což nebylo kontrolními organizacemi řádně statisticky a organizačně ošetřeno. Některé farmy, které v roce 2007 kontrolovaly jiné kontrolní organizace než v roce 2006, proto nebyly statisticky ošetřeny. Počet respondentů a skutečný počet ekologických zemědělců, přihlášených do systému ekologického zemědělství v roce 2007 je také odlišný, a to z toho důvodu, že VÚZE se s kontrolními organizacemi dohodl, že u ekologických zemědělců, kteří se budou registrovat až po datu 31.7.2007 nebude šetření prováděno. Navíc pokud byla farma přihlášená do EZ ke konci kalendářního roku, nemohla u ní proběhnout řádná kontrola ze strany kontrolní organizace. Skutečný počet respondentů v roce 2007 je 1127.

Z celkových dat o ekologickém zemědělství v ČR za roky 2006 a 2007 byly VÚZE poskytnuty informace za ekologické zemědělce hospodařící v Jihočeském kraji,

celkem za **116 ekofarem k 31.7.2007**. Informace se týkají převážně oblasti rostlinné a živočišné produkce.

Přehled počtu zvířat na ekologických farmách v Jihočeském kraji za rok 2007

Z následujícího přehledu zvířat chovaných na ekologických farmách v Jihočeském kraji za rok 2007 je patrná převaha chovu skotu nad ostatními chovanými zvířaty. Celkem je chováno 15 005 kusů skotu. Na druhém místě v počtu zvířat je chov ovcí s 2 886 ks. Výrazně zaostávají další kategorie chovaných zvířat, a to chov koz (189 ks) a koní (146 ks). Prasata a drůbež jsou v Jihočeském kraji zastoupeny pouze minimálně (z hodnocených ekofarem pouze 1 subjekt).

Nejčastěji chovaným hospodářským zvířetem je skot, dále následuje chov ovcí a koní.

V Jihočeském kraji nenajdeme žádného ekologického zemědělce zabývajícího se ekologickým chovem králíků a včel.

Tab. 3 Přehled hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách v Jihočeském kraji v r. 2007

Kategorie	Počet zvířat (v kusech)	Počet farem	Průměr na farmu (v kusech)
Koně	146	25	6
Skot	15005	89	169
Ovce	2886	27	107
Kozy	189	6	32
Prasata	3	1	3
Drůbež	45	1	45

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolních organizací k 31. 7. 2007

Jednotlivé kategorie hospodářských zvířat jsou dále členěny přímo na konkrétní druhy zvířat. Skot, který představuje největší skupinu chovaných zvířat je nejvíce zastoupen kategorií KBTPM 7 561 ks. Skot zastoupen je také chovem masného skotu na maso a to 583 ks zvířat. Mladý skot je chován v 3 778 kusech a jen 167 krav je chováno na produkci mléka.

Pro většinu ekologicky hospodařících podniků je chov skotu základem smíšených hospodářství s rostlinnou i živočišnou produkcí, stejně jako podniků zaměřených na údržbu a využívání travních porostů. Chov skotu v ekologickém zemědělství existuje i v oblastech, kde model konvenčního zemědělství selhává.

V kategorii ovcí převládají chovné ovce 1 924 ks a ovce na maso 962 ks a v kategorii koz převládají chovné kozy 145 ks a kozy na maso 44 ks.

Ovce a kozy se vyznačují všestrannou užitkovostí, včetně vhodnosti pro mimoprodukční využití (udržování krajiny, eliminace plevelů a náletů), zvláště v méně příznivých podhorských a horských oblastech. Ekologický chov ovcí a koz je založen na pastevních chovech s menší intenzitou vypásání, přitom využívají efektivně i porosty nevhodné pro skot. Chov ovcí a koz je mnohem méně závislý na koncentrovaných krmivech než chovy skotu. V současné době se u nás praktikují téměř výlučně extenzivní způsoby chovu ovcí, s minimalizací vstupů, nebo dokonce s minimalizací péče.

Prasata jsou v ekologickém zemědělství vedeny zatím jako chovné prasnice, chybí zde zatím výkrmová prasata. Ekologický chov prasat je chovatelsky náročný a nákladný a je složitější než ekologické chovy přežvýkavců na TTP. Na druhé straně si je třeba uvědomit, že je velká poptávka po biovepřovém a ekochov prasat pomáhá v odbytu rostlinné produkce z orné půdy.

Tab. 4 Počet chovaných zvířat v ekologickém zemědělství

Kategorie hospodářských zvířat	Počet zvířat v kusech
koně celkem	146
skot celkem	15 005
<i>Dojnice</i>	<i>167</i>
<i>KBTPM</i>	<i>7 561</i>
<i>mladý skot</i>	<i>3 778</i>
<i>ostatní hovězí</i>	<i>2 916</i>
ovce celkem	2 886
<i>chovaná zvířata</i>	<i>1 924</i>
<i>ovce na maso</i>	<i>962</i>
kozy celkem	189
<i>chované kozy</i>	<i>145</i>
<i>kozy na maso</i>	<i>44</i>
prasat celkem	3
<i>chované prasnice</i>	<i>3</i>
drůbež celkem	45
<i>Nosnice</i>	<i>16</i>
<i>ostatní drůbež</i>	<i>29</i>

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolních organizací k 31. 7. 2007

Produkce hospodářských zvířat

V Jihočeském kraji stále dostatečně nefunguje systém zpracování a prodeje ekologicky vyprodukovaných potravin. Ekologičtí zemědělci mají problémy dostat svoje výrobky do maloobchodní sítě často kvůli výkyvům v nabídce. Nízký počet registrovaných produktů (mléčných výrobků, vajec, masa a dalších) je i z toho důvodu, že zemědělci prodávají produkty z ekologických chovů pouze do blízkého okolí (prodej na lokálních tržnicích nebo přímo ze dvora) tj. lidem, kteří danou ekofarmu dobře znají a nepožadují proto, aby výrobek byl certifikován jako bioprodukt.

V Jihočeském kraji je proto jen 28 ekologických zemědělců s registrovanou produkcí hovězího masa, vykazují roční produkci 427 700 kg. Ekofarem produkujících skopové maso je 8 a produkují 15 345 kg masa a jen jeden ekozemědělec produkuje biokoží maso a to ročně 600 kg.

K bioproduktům, které v Jihočeském kraji nejsou registrovány patří vepřové, drůbeží a králičí maso.

Čerstvé mléko mají registrováno jako bioprodukt jen 4 farmy a ročně vyprodukují 743 000 l mléka, a z toho jen jedna farma je zaměřena na zpracování mléka

pro výrobu sýrů, ročně vyprodukuje 4 000 kg sýru. Naprosto tu není zastoupena produkce smetany, másla nebo dalších zpracovaných produktů. Stejná situace je u produkce vajec pro konzumaci, která je v celém kraji zastoupen jen jedním ekologickým zemědělcem.

Tab. 5 Registrovaná produkce na ekofarmách

Produkty hospodářských zvířat	Jednotka
maso celkem	443 645 kg
<i>hovězí</i>	<i>427 700 kg</i>
<i>skopové</i>	<i>15 345 kg</i>
<i>Kozí</i>	<i>600 kg</i>
produkce mléka	
<i>čerstvé mléko</i>	<i>743 000 l</i>
<i>Sýry</i>	<i>4 000 kg</i>
Vejce	2000 000 ks
<i>vejce pro konzumaci</i>	<i>2000 000 ks</i>

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolních organizací k 31. 7. 2007

Struktura plodin rostlinné produkce

V Jihočeském kraji bylo celkem k 31. 10. 2007 obhospodařováno v ekologickém zemědělství 27 895,3 ha zemědělské půdy. Největší plochu zaujímají trvalé louky a pastviny 26 085,07 ha. Na této výměře bylo vyprodukováno 157 315,3 tuny produkce (seno, senáž, zelená píče) 105 ekologickými zemědělci. Dále je evidováno 1 794,81 ha orné půdy, přitom produkci v úrovni 4 169,95 tun zajišťuje 50 ekofarem. Nejmenší zastoupení mají trvalé kultury, představované především ovocnými sady, těchto je v ekologickém zemědělství za Jihočeský kraj evidováno 15,42 ha s 4,25 t produkce a činností se zabývá 6 ekologických zemědělců.

Tab. 6 Struktura plodin pěstovaných ekologickými zemědělci v Jihočeském kraji

Kategorie plodin	Celkem (ha)	Produkce (t)	Počet EZ
Orná půda			
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva)	1 221,01	2 013,15	22
Luskoviny	220,35	400,43	8
Brambory	44,22	774,35	11
Průmyslové rostliny	3,51	0,55	2
Čerstvá zelenina -melouny-jahody	1,74	9,57	4
Pícniny celkem	236,28	886,6	
OP na osiva a sadbu	66,5	85	2
Další plodiny na OP	1,2	0,3	1
Trvalé louky a pastviny			
Louky, pastviny	26 085,07	157 315,26	105
Trvalé kultury			
Ovocné sady	3,74	4,25	4
Vinohrady	9,18	0	1
Nevyužitá půda	2,5	0	1

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolní organizace k 31. 7. 2007

Ekologičtí zemědělci v Jihočeském kraji zabývající se rostlinnou výrobou pěstují v kategorii obilovin pro produkci zrna včetně osiva – pšenici, špaldu, pšenici tvrdou, žito, ječmen, oves, tritikále a ostatní obiloviny na zrno a osev.

Kategorie luskovin je zastoupena produkcí hrachu, fazolí, bobu, lupiny, pelušky a ostatních luskovin.

Kategorie brambor je zastoupena produkcí 774,35 t brambor a to u 11 ekofarem.

Mezi rostliny pěstované v ekologickém zemědělství v kategorii průmyslové rostliny patří produkce řepky, aromatických léčivých rostlin a koření. Pěstováním průmyslových rostlin se zabývá jen jeden ekologický zemědělec.

V oblasti Jihočeského kraje také najdeme ekologické zemědělce zabývající se produkcí čerstvé zeleniny. Produkují bio mrkev, petržel, cibuli, česnek, kapustu, růžičkovou kapustu, rajčata, okurkový salát, papriku, pórek a zelí. Jedná se o dvě ekofarmy specializované na výše uvedenou produkci. Jde o kategorii bohatě zastoupenou co do počtu druhů. Mezi uvedenou produkcí zeleniny jsou nejen odrůdy vhodné pro venkovní pěstování (0,64ha), ale je zde i využíváno pěstování ve skleníku (0,17ha).

Tab. 7 Konkrétní druhy rostlin pěstovaných EZ v Jihočeském kraji v roce 2007

DRUH	CELKEM (ha)	PRODUKCE (t)	POČET FAREM
Pšenice obecná	362,965	741,8	13
Špalda	123,76	430	2
Žito	95,22	441,165	4
Ječmen	177,11	38	8
Oves	245,94	273,73	11
Tritikále	184,13	225,85	5
Ostatní obiloviny na zrno a osivo	31,92	32	1
Hrách	9,61	17,32	5
Fazole	0,11	0,11	2
Bob	116,23	229	2
Lupina	3,52	7	1
Peluška	35,59	107	2
Ostatní luskoviny	63,49	496	3
Řepka a řepice	3,5	0,5	1
Aromatické a léčivé rostliny a koření	0,01	0,05	1
Mrkev	0,13	1,76	3
Petržel	0,11	0,55	2
Cibule	0,14	0,25	3
Česnek	0,1	0,05	1
Kapusta	0,1	0,03	1
Růžičková kapusta	0,1	0,02	1
Rajčata	0,03	0,27	2
Okurka salátovka	0,11	0,25	2
Paprika	0,005	0,05	1
Pórek	0,03	0,1	2
Zelí	0,1	1	1
Venkovní pěstování	0,64	3,545	4
Skleníkové pěstování	0,17	1,695	1
Dočasné zatravnění	43,45	101,5	7
Kukuřice na zeleno	15,33	0	1
Další píče	177,5	785,1	8
Louky	11 179,966	52 625,36	84
Pastviny	14 451,26	96 315,91	93
Louky a pastviny bez extenzivní pastvy	209,3	0	3
Extenzivní pastva	325,65	0	5
Čerstvé ovoce bobulaté	0,6	0	1
Ořechy	0,23	0,05	2
Jablka	1,91	1,1	3
Hrušky	0,22	0,22	1
Meruňky	0,12	0,12	1

Švestky	0,32	1,1	2
Třešně	0,34	1	2

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolní organizace k 31. 7. 2007

Tab. 8 Ekologická produkce a výměra pícnin na orné půdě v roce 2007

Druh	Produkce v (t)			Celková výměra v (ha)	Počet EZ
	seno	senáž	zelená píče		
<i>Pícniny celkem</i>	0	668	218,6	220,95	15
Dočasné zatravnění	0	38	63,5	43,45	7
Další píče	0	630	155,1	177,50	8

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolní organizace k 31. 7. 2007

Tab. 9 Ekologická produkce z trvalých luk a pastvin v roce 2007

Druh	Produkce v (t)			Celková výměra (v ha)	Počet EZ
	seno	senáž	zelená píče		
<i>Louky a pastviny celkem</i>	36 386,06	28 451,5	84 103,71	26 166,18	185
Louky	19 034,36	21 591,0	12 000,00	11 179,97	84
Pastviny	17 351,70	6 860,5	72 103,71	14 451,26	93
Louky a pastviny bez extenzivní pastvy	0	0	0	209,30	3
Extenzivní pastva	0	0	0	325,65	5

Zdroj: data získaná z VÚZE/kontrolní organizace k 31. 7. 2007

4.3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem dotazování bylo především zmapovat ekologickou zemědělskou produkci. Dále postihnout charakter kontrolních aktivit, dotačních titulů a programů finanční podpory, členství ve spolcích a sdruženích. Analyzovat možnosti odbytu a definovat základní překážky rozvoje. Pro zjištění potřebných informací byl sestaven dotazník, který byl rozeslán všem ekologickým podnikatelům v Jihočeském kraji.

Celkem bylo osloveno 170 ekologických zemědělců registrovaných u kontrolních organizací (KEZ, o.p.s., ABCERT GmbH, Biokont CZ, s. r. o.) k 31. prosinci 2007. 105 ekologických zemědělců bylo dotazováno v roce 2006. V roce 2008 bylo osloveno 65 nově registrovaných zemědělských subjektů. Z celého počtu 170 dotazníků bylo zpět zasláno 75 dotazníků vyplněných, což je návratnost 44 %.

Získané vstupní informace byly zdrojem pro diplomovou práci a dále navazují na výzkumný záměr Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity MSM 6007665806.

Předmětem dotazování byly následující oblasti:

Předmět registrace (otázky č.1)

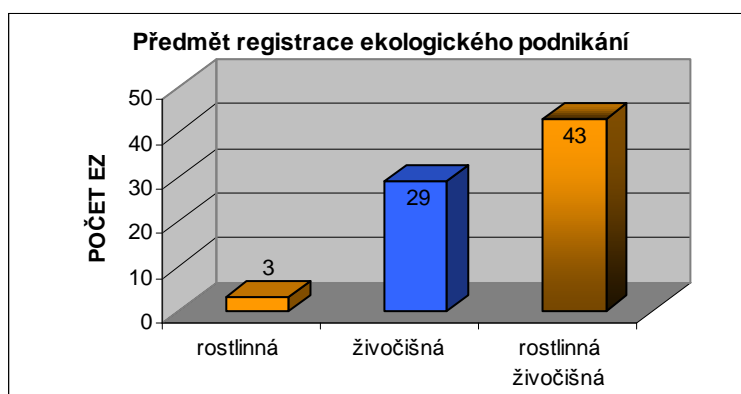
V dotazníku 3 ekologičtí zemědělci uvedli, že předmětem registrace je jen rostlinná výroba, 29 ekologických zemědělců se věnuje živočišné výrobě a obojí produkci (jak živočišné, tak rostlinné) se věnuje 43 ekologických zemědělců.

Je patrná převaha živočišné produkce, která zde má dobré podmínky. Využívá se pastvin a luk, které jsou soustředěny především v horských a podhorských oblastech s možností umístění zvířat během letních měsíců do pastevních výběhů. Převažuje chov skotu, ovcí a koz, ale dochází taky k rozvoji chovu koní.

Rostlinná produkce je především zastoupena produkcí travních porostů a produkcí krmiv (seno, senáž). Na orné půdě je zastoupena produkce obilovin, luskovin, brambor a technických plodin. Najde se i vyjímka v podobě ekologického zemědělce zaměřené na produkci bio ovoce a zeleniny. Významná je zde především mimoprodukční funkce, zachování kulturní krajiny.

Graf 5 Předmět registrace

Zdroj: autor

Registrace u kontrolních organizací (otázka č. 2.)

Zákonem z roku 2006 si mohou ekologičtí zemědělci vybrat kontrolní organizaci, ke které se přihlásí k doзору své činnosti. Tímto zákonem padlo monopolní postavení kontrolní organizace KEZ, o.p.s. a na trh vstoupily další dvě firmy (Biokont CZ, s.r.o. a ABCERT GmbH). Vzniklo tržní prostředí, ve kterém se každá kontrolní organizace snaží nabízet odlišné služby a produkty určené pro ekologické zemědělce. Toto uvolnění monopolního trhu organizace KEZ, o.p.s. se projevilo tím, že někteří ekologičtí podnikatelé přešli k novým organizacím, které slibují přátelský přístup a menší administrativní nároky včetně nižších poplatků.

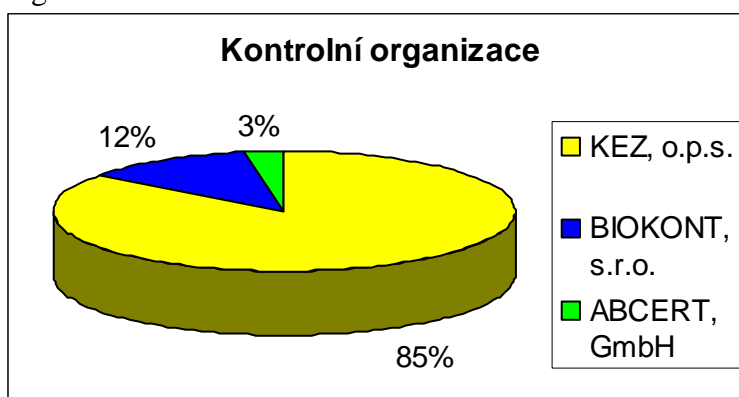
Z dotazníkového šetření vyplývá převaha (85 %) ekologických zemědělců registrovaných u kontrolní organizace KEZ, o.p.s., 12 % je registrovaných u společnosti Biokont CZ, s.r.o. a 3 % dotazovaných je přihlášeno společnosti ABCERT GmbH.

Pokud vezmeme v úvahu všechny ekofarmy v Jihočeském kraji (statistika MZe), je stále nejvíce ekologických podnikatelů registrováno u společnosti KEZ, o.p.s. (69 %). Na druhém místě v počtu přihlášených ekologických zemědělců je společnost Biokont CZ, s.r.o. (26 %) a nízké zastoupení má zatím firma ABCERT GmbH s 5 % registrovaných ekologických zemědělců. Z výzkumu vyplývá, že společnost Biokont CZ, s.r.o. zvolila správnou taktiku a dovede dobře zaujmout a přesvědčit své zákazníky v podobě ekologických podnikatelů, protože zaujímá čtvrtinu jihočeského trhu.

Od roku 1995, kdy začínají ekologické zemědělské aktivity v České republice, se v Jihočeském kraji registrovalo 170 ekologických zemědělců. Jednotlivé roky jsou charakteristické průměrnou registrací cca 4 farem za rok. Výjimku tvoří roky 2000

a 2001 kdy, se přihlásil dvojnásobný počet ekologických podnikatelů. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že největší nárůst registrací je za poslední rok (2007), kdy se zaregistrovalo 20 nových ekologických zemědělců. Tento prudký nárůst počtu ekologických zemědělců je zřejmě spojen s rostoucí zájmem spotřebitelů o ekologické produkty. Výrazně v posledních letech roste zájem médií o danou problematiku, rozvíjí se síť specializovaných prodej a zároveň trvale narůstá zájem obchodních řetězců, kteří nabízejí biopotraviny, a to často pod vlastní privátní značkou.

Graf 6 Kontrolní organizace

Zdroj: autor

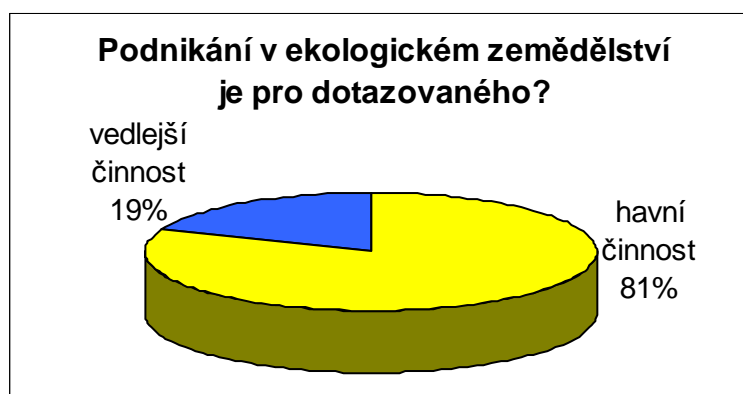
Ekologické zemědělství: hlavní/ vedlejší činnost (otázka č. 3)

81 % ekologických podnikatelů vykonává ekologickou zemědělskou činnost jako hlavní, 19 % dotázaných uvedlo, že se jedná o jejich činnost vedlejší.

Převaha ekologických podnikatelů, pro které je ekologické zemědělství hlavní činností popírají rozšířený názor, že ekologické zemědělství je činnost, kterou se nedá na českém trhu uživit. Avšak tito podnikatelé neočekávají, že daný způsob podnikání jim přinese velké zisky. Většinou se jedná o pokrytí nákladů spojené s hospodařením a jejich osobními náklady.

Podnikatelé, kteří se věnují ekozemědělství jen jako svojí vedlejší činnosti se zaměřují především na využití možnosti získat finanční podporu na obhospodařování krajiny a nebo druhou skupinu tvoří podnikatele chovající skot. Jedná se především o pastevní způsob, který je méně náročný než klasický chov s ustájením. Proto ekologičtí zemědělci při takovémto způsobu hospodaření mohou vykonávat i jinou činnost.

Graf 7 Podnikání v ekologickém zemědělství: hlavní – vedlejší činnost

Zdroj: autor

Členství ve sdružení ekologických zemědělců (otázka č. 4)

Na dotazování ohledně členství ve spolku nebo sdružení ekologických zemědělců odpovědělo 67 % dotazovaných, že členem není. Důvodem, pro který se nestali členy jsou možná další vstupní a členské poplatky v těchto sdruženích. Zároveň by ekologičtí zemědělci měli zvážit, že poskytnuté finanční poplatky jsou pro ně nejenom nákladem, ale sdružení by jim mohlo pomoci získat informace o možnostech podnikání a případně zajistit i prodej produkce.

Pouze 33 % je členem sdružení a z toho je 96 % ve společnosti Pro-Bio a jen 4 % u společnosti Libera.

U nově registrovaných ekologických zemědělců se za poslední 2 roky zvýšil podíl těch, kteří nejsou členy sdružení ekologických zemědělců (75%). Jen pouze 1/4 ekologických zemědělců se stala členem sdružení Pro-Bio.

Organizace Pro-Bio má blízko ke svým členům. Po celé České republice má vytvořenou síť regionálních center. Má dvě odborné pobočky: „Pro-Bio Ligu ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství“ a „Pro-Bio Prodej a marketing biopotravin“.

PRO-BIO se dále orientuje na funkci informační a poradenskou. Jedná se hlavně o účast na různých soutěžích, které pořádá spolek PRO-BIO. Např. soutěž Česká biopotravina roku, jejímž cílem je propagovat české biopotraviny mezi veřejností a pomoci tak jejich prosazení na trhu. Navíc vítěz získá šek v hodnotě 20 000 Kč a právo užívat pro vítězný výrobek označení „Česká biopotravina roku“.

Graf 8 Členství ve spolku (sdružení) ekologických zemědělců

Zdroj: autor

Zapojení ekofarem do programu „AGROENVI“ opatření (otázka č. 5)

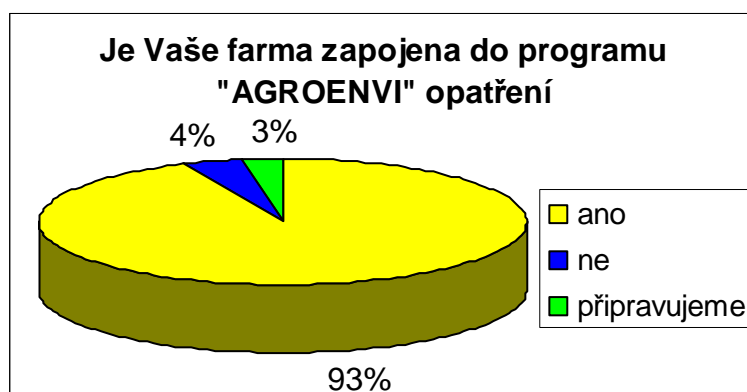
Toto opatření řeší zejména zachování a zvyšování biologické různorodosti na travních porostech i na orné půdě. Program AGROENVI má několik dotačních titulů. Podporuje i ekologické zemědělství a jeho hlavním cílem je ochrana základních složek životního prostředí a zajištění bioprodukce.

Do programu „AGROENVI“ je zapojeno 93 % ekologických zemědělců, 4 % není členem zmíněného programu a 3 % ekologických podnikatelů se připravuje na vstup. Většina ekologických zemědělců, kteří nejsou zatím zapojeni, začínají s podnikáním v oblasti ekologického zemědělství a aktivně si připravují na vstup do programu.

V dotazníkovém šetření ohodnotilo 37 % ekologických zemědělců spokojenost s programem známkou 3, 36 % hodnotilo spokojenost známkou 2 a 12 % podnikatelů dalo známku 4, o něco méně ekologických zemědělců (11 %) hodnotilo spokojenost nejlepší známkou a to 1. Jen jedno procento dotazovaných hodnotí program známkou 5, protože jsou s ním zcela nespokojeni. Průměrné hodnocení spokojenosti s programem „AGROENVI“ opatření je 2,56.

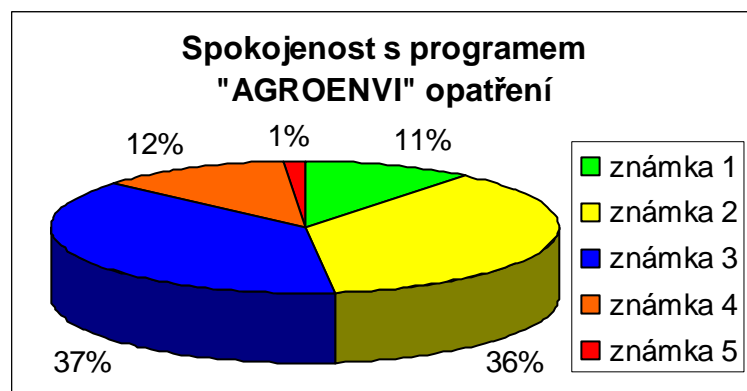
U ekologických zemědělců registrovaných za poslední dva roky je v porovnání se všemi ekologickými zemědělci nižší počet těch, kteří jsou zapojeni do „AGROENVI“ opatření (83 %), naopak najdeme větší počet těch, kteří se na vstup do programu připravují 7 % a z nově registrovaných ekofarem není členem 10 %.

Graf 9 Zapojení ekofarem do programu „AGROENVI“ opatření

Zdroj: autor

Graf 10 Spokojenost s programem

Zdroj: autor

Dotace (otázka č. 6, 7)

Z řady dotací, které mohou ekologičtí zemědělci využívat, je nejvíce upřednostněna dotace SAPS (34) – jednotná platba na plochu, na kultury: orná půda, trvalý travní porost (stálé - pastvina a ostatní), vinice, chmelnice, ovocný sad nebo jiné kultury. Minimální výměra musí být 1 ha zemědělské půdy.

Podporu LFA využívá 22 ekologických farem. Je poskytována pouze na kulturu travní porost v méně příznivých oblastech a oblastech s ekologickými omezeními jako například: horské oblasti. Mohou o ni požádat např. farmy v horských a podhorských oblastech, které obhospodařují alespoň 5ha půdy po dobu 5let a musí se zavázat, že budou hospodařit v souladu se zásadami správné zemědělské praxe.

Dotaci v rámci „AGROENVI“ opatření využívá 26 farem a dotace se poskytuje pouze a jen na výměru zemědělské půdy.

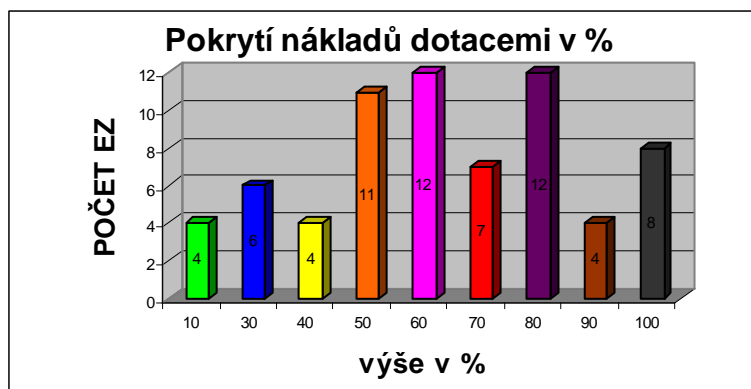
30 ekologických zemědělců čerpá dotaci Top-Up. Jedná se o dodatkovou platbu poskytovanou k jednotné platbě na plochu (SAPS). Proto pokud nebude žadateli přiznána platba SAPS, nemá nárok ani na platbu Top-Up. Dotace je poskytována na pěstování lnu na vlákno, pěstování plodin (pšenice, žito, ječmen oves kukuřice, slunečnice, hrách) způsobilých pro platbu na orné půdě a chov skotu, ovcí, popřípadě koz na hospodářstvích registrovaných v ústřední evidenci.

Dotace na Top- Up je čerpána na velkou dobytčí jednotku. Možnosti čerpání využívají 4 firmy.

Plně spokojeno s celkovou výší dotací je 12 % ekologických zemědělců, 33 % je s úrovní dotací spokojeno, pro 36 % je výše dobrá, 12 % je spíše nespokojeno s výší dotací a 7 % dotázaných je zcela nespokojeno. Průměrné celkové hodnocení spokojenosti s výší dotace je 2,68, tj. průměrná spokojenost.

Nejčastěji ekologičtí zemědělci uvádějí, že výše dotace jim pokrývá 71 – 80 % nákladů, nebo 51 – 60 % nákladů. Samozřejmě najdeme zde příklady i 100% pokrytí nákladů nebo naopak pokrytí jen nepatrné části nákladů (a to 10%).

Graf 11 Pokrytí nákladů dotacemi

Zdroj: autor

Operační program / Program rozvoje venkova (otázka č. 8)

Tato otázka byla rozpracována do více bodů a respondenti zde měli možnost konkrétně vyjádřit své názory.

Finanční podporu z Operačního (nebo jiného) programu využilo 28 %, 59 % nevyužilo tento druh podpory vůbec a 13 % uvedlo, že projekt v současné době připravují.

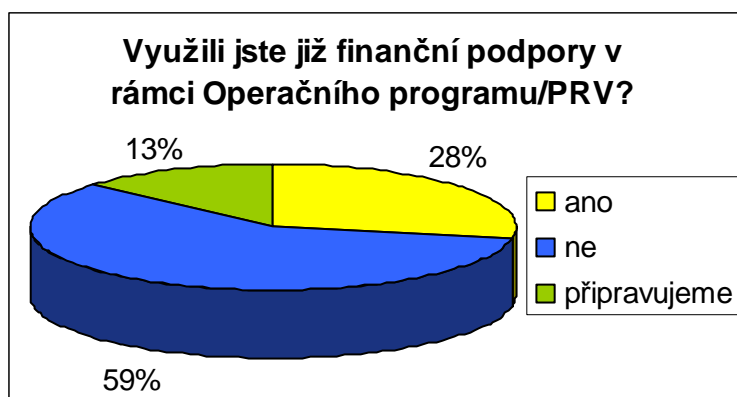
48 % ekozemědělců, kteří uvedli, že podpory využili, si projekt vypracovali sami, ostatní prostřednictvím profesionální agentury (52 %). Mezi hlavní překážky v získávání finanční podpory, na kterých se většina respondentů shodla, patřily zejména: složitá administrativa, nutnost mít počáteční kapitál a až po jeho použití čekat na proplacení finanční podpory, zdlouhavost ve vyřízení žádostí, přísné podmínky a přitom nejistý výsledek.

Pokud porovnáme využití Operačního programu / Program rozvoje venkova za poslední dva roky, tak se snížilo procento ekologických podnikatelů, kteří nedali žádost (45 %) a je tedy převaha těch, kteří tuto formu podpory využili a nebo se na ni připravují (55 %).

Dotazovaní ekologičtí zemědělci hodnotí celkový význam rozvojových programů a s nimi spojených zdrojů finančních podpor pro české ekologické zemědělce jako dobré. Někteří ekozemědělci se domnívají, že nejsou dostupné každému ekopodnikateli, protože je zde potřeba nejdříve projekt předfinancovat a pak až zpětně dostane vyplacené finanční prostředky. Dále by ekologičtí podnikatelé byli rádi, kdyby probíhaly různé semináře, kurzy, které by jim pomohly s administrativou a problematikou při podávání projektů.

Z uvedeného vyplývá, že zemědělci vidí při získávání tohoto druhu podpory mnoho problémů, zejména administrativních – nevědí si rady se zpracováním projektu, navíc se obávají nejistého výsledku, zda jim finanční podpora bude poskytnuta. Proto v dotaznících převládá názor, že programy nejsou dostupné všem zemědělcům. Na druhou stranu se zemědělci shodují, že tyto programy jsou pro rozvoj českého ekologického zemědělství velmi potřebné.

Graf 12 Využití finanční podpory v rámci Operačního programu/Program rozvoje venkova

Zdroj: autor

Prodej produkce (otázka č. 9)

Na otázku, zda prodávají vlastní produkci, odpovědělo 72 % ekologických zemědělců „ano“. Jako hlavní formu prodeje vlastní produkce uvedli ekologičtí podnikatelé dodávky zpracovatelům (32), prodej ze dvora (24) a jiné formy (11) a jen jeden uvedl, že vlastní produkci dodává do maloobchodů.

Mezi ekologickými zemědělci, kteří založili svoje podnikání v posledních 2 let je jen o něco větší procento těch ekofarem, kteří prodávají svoji produkci (52 %). Mezi těmito převládá prodej své produkce zpracovatelům (11), a pak stejný počet ekofarem (6) prodává ze dvora nebo jiným způsobem a to nejčastěji představuje prodej do konvenčního zpracování. Naprosto je tu absence návaznosti prodeje produkce na dodávky přímo do maloobchodních prodejen.

Je patrné, že farmy navázaly **vztahy se zpracovateli** produkce. V Jihočeském kraji je celkem zastoupeno 15 výrobců biopotravin. Zaměření produkce biopotravin je na mlékárenské výrobky zastoupené především sýrem a máslem, dále maso a masné výrobky. To vychází hlavně ze zaměření ekologického zemědělství, protože zde převládají TTP s extenzivní živočišnou výrobou.

Vazba ekofarem na zpracovatelské subjekty je velmi důležitá z hlediska tržního uplatnění bioprodukce v podobě žádaných biopotravin. Tento vztah je prospěšný pro obě strany, jak pro ekologického zemědělce, který má jistotu prodeje své produkce a na druhé straně pro výrobce, který má zajištěny vstupní suroviny pro výrobu. Zmíněná „vertikální kooperace“ je nejlepší možností pro zajištění odbytu produkce ekologických

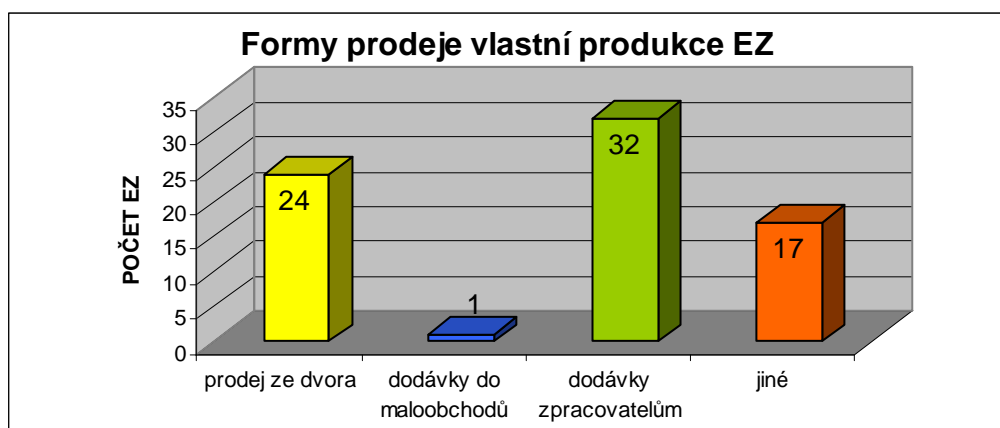

zemědělců. Vznik malých faremních zpracovatelských provozů je limitován zejména finančními možnostmi majitelů ekofarem. Ekologičtí zemědělci využívají k prodeji i členství ve sdružení ekologických zemědělců, které jim pomáhá s navazováním kontaktů.

Ekologičtí zemědělci kladou důraz také na **přímý prodej ze dvora**, kde mohou využít přímého kontaktu se zákazníkem. Zákazník má jistotu původu bioproduktů.

Mezi jiné formy, které podnikatelé využívají je **prodej překupníkovi, bezplatná inzerce v novinách nebo prodej produkce vyprodukované v ekologickém zemědělství pro zpracování na klasických jatkách**. Ekofarma Michalkov využila možnost vstupu do odbytových družstev, která jim pomáhá s uplatněním vlastní produkce na trhu. Zmíněné možnosti jsou však využívány jen příležitostně.

Graf 13 Forma prodeje vlastní produkce

Zdroj: autor

Názor ekologických zemědělců na prodejní možnosti (otázka č. 10)

Téměř polovina ekologických zemědělců (49 %) považuje možnosti prodeje za „nedostatečné“, 40 % je přesvědčeno, že možnosti prodeje jsou „dostatečné“, 11 % uvedlo, že jsou „dobré“. Průměrné ohodnocení možností prodeje je 4,41.

Pokud porovnáme názor ekologických zemědělců, kteří začali podnikat za poslední dva roky stejný počet ekologických farem se domnívá, že možnosti prodeje jsou dostatečné a nedostatečné (45 %). Vznikají tak dva protipóly. Jen 10 % dotazovaných hodnotí možnosti prodeje jako dobré.

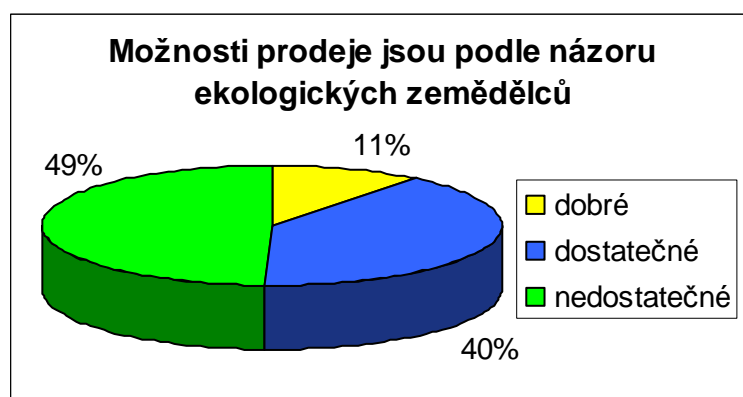
Převažující negativní hodnocení souvisí především s nerozvinutou sítí zpracovatelů, odbytových článků, i s výkupní cenou produkce. Často musí prodávat za cenu konvenčních produktů, i když náklady na tuto produkci jsou nižší. Přestává však negativně působit nízká informovanost zákazníků o biopotravinách. Poptávka po těchto produktech roste a motivuje obchodníky zařazovat biosortiment do nabídky. Ekologičtí zemědělci však dostatečně nevyužívají kooperačních aktivit. Z šetření je patrný převažující nezájem o různé formy sdružování. Perspektivní však může být zakládání skupin výrobců za účelem zajištění společného odbytu (odbytové kooperace). Tato aktivita je spojena s podporou v rámci Plánu rozvoje venkova pro roky 2007-2013, který nahradil Horizontální plán rozvoje venkova.

Mezi produkci, kterou ekologičtí zemědělci nejhůře obchodují, patří skopové maso, které vykazuje přebytek na trhu. S tím souvisí i problematický odbyt, protože dochází k nadvýrobě a zároveň dovozu z ostatních států. Většinu ekologických zemědělců trápí nízká výkupní cena jatečných zvířat, popřípadě prodej produkce z ekologického zemědělství na konvenční jatka.

Další možnosti pro potencionální uplatnění produkce farem jsou spatřovány v provozování ekoagrotistiky s využitím vlastní produkce.

V rostlinné výrobě je veškeré osivo nakupováno za vysoké ceny, které však nejsou kompenzovány prodejní cenou, produkce je opět často prodávána jako konvenční. Z toho vyplývá i malé zastoupení v této oblasti podnikání.

Graf 14 Možnosti prodeje podle názorů ekologických zemědělců

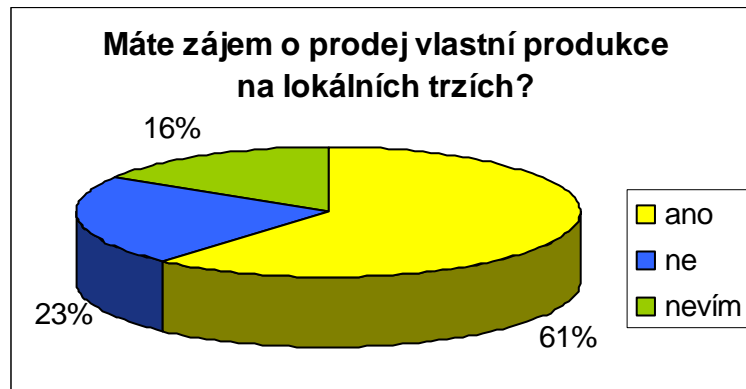
Zdroj: autor

Zájem o prodej produkce na lokálních trzích (otázka č. 11)

Patrný je zájem ekologických zemědělců prodávat vlastní produkci na lokálních trzích. Z dotazovaných farem 61 % uvádí zájem, 23 % zájem nemá a 16 % dosud neví. Možnost prodeje na lokálním trhu by ekologickému zemědělci přinesla snížení nákladů na dopravu do vzdálených prodejních míst, zajištění stálého odbytu své produkce, možnost většího rozšíření nabízeného sortimentu v závislosti na možnostech farmy a s ohledem na požadavky stálých zákazníků. Nejvíce se zajímají o formu prodeje vlastní produkce prostřednictvím „prodeje ze dvora“ (28), tato forma prodeje je však založena na vybudování skupiny stálých zákazníků, kteří budou tvořit poptávku po bioproduktech a zároveň je zde potřeba stálé propagace nabízeného sortimentu. Dále by upřednostnili prodej do místní obchodní sítě (23), ale někteří by uvítali také možnost dodávat do vývařoven (13).

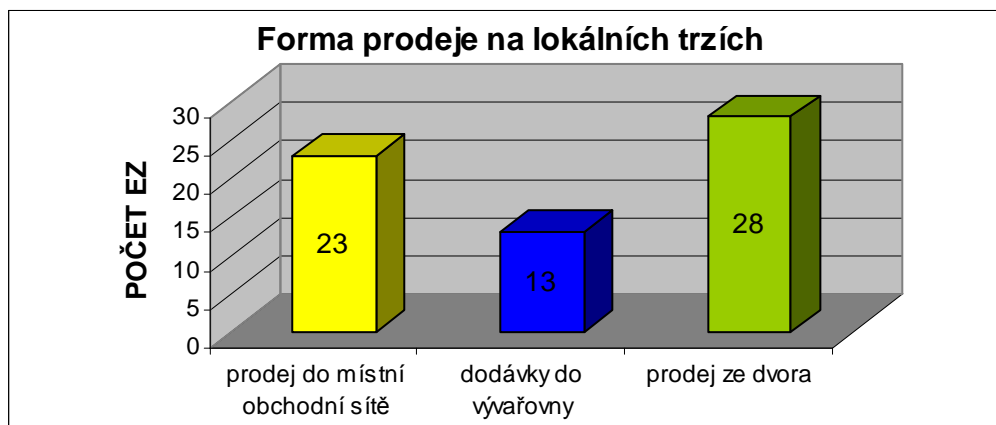
Určitá odlišnost v názorech je zaznamenána u ekologických zemědělců registrovaných v posledních letech kdy zájem má 65 % dotazovaných, 14 % zájem nemá a 21 % dosud neví.

Graf 15 Zájem o prodej na lokálních trzích

Zdroj: autor

Graf 16 Forma prodeje na lokálních trzích

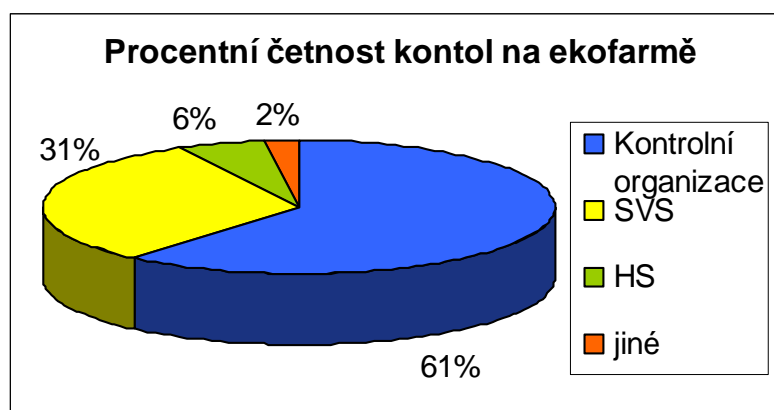
Zdroj: autor

Kontrola ekologického podnikání (otázka č. 12)

Nejvíce kontrol na ekologické farmě je prováděno kontrolní organizací a to 61 % ze všech uskutečněných. Další pořadí dle frekvence je: SVS (31 %), HS (6 %), za jiné (finanční úřad) (2 %). Výsledek není překvapivý, protože organizace KEZ, o.p.s., je zřízena za účelem kontroly ekologických zemědělců, proto by měla vykonávat nejvíce kontrol nad dodržováním předepsaných podmínek. Je však potřeba uvést, že nespokojenost českých farmářů s administrativními požadavky na ně kladenými vyvolala úsilí o zrušení monopolu této jediné organizace pověřené kontrolou a certifikací ekologických farem. Na český trh vstoupily další dvě organizace, které jsou oprávněny ke kontrole ekologického podnikání.

Součástí této otázky je podotázka na spokojenost ekologických zemědělců s průběhem kontroly. Ekologičtí zemědělci jsou průměrně spokojeni s kontrolními organizacemi 2,13, spokojenost se Státní veterinární správou je průměrně hodnocena 1,58 a Hygienická stanice má průměr spokojenosti 1,6.

Graf 17 Podíl četnosti kontrol u ekologického zemědělce

Zdroj: autor

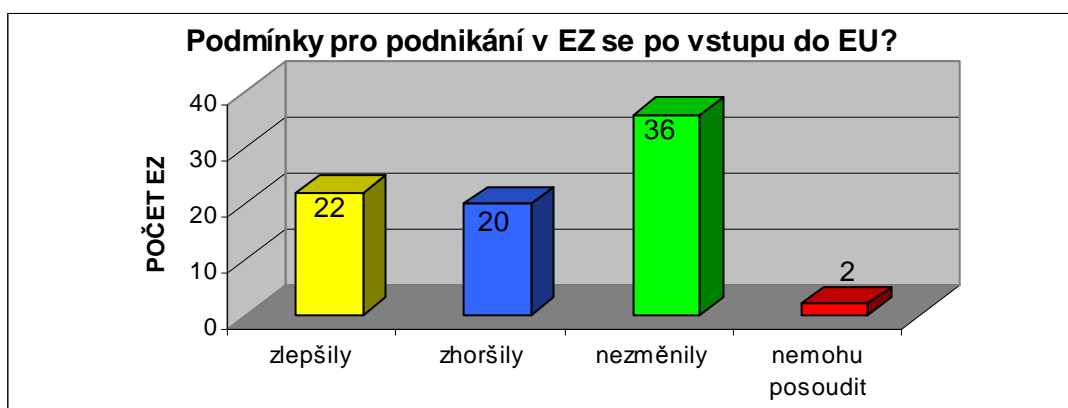
Spokojenost s činností organizací (otázka č. 13)

S činností organizace SZIF (Státní zemědělský a intervenční fond) jsou celkově ekologičtí podnikatelé průměrně spokojeni 2,15. Zemědělská agentura je průměrně hodnocena 1,60, Ministerstva zemědělství 2,67 a s činností organizace RERA (Regionální rozvojová agentura) jsou dotazovaní průměrně spokojeni 2,47.

Změna podmínek v ekologickém zemědělství po vstupu do EU (otázka č. 14)

Ekologičtí zemědělci jsou přesvědčeni, že podmínky po vstupu do EU se nezměnily (36). O zlepšení podmínek je přesvědčeno 22 dotázaných a 20 zastává názor, že se podmínky zhoršily a 2 danou situaci nemohou posoudit. Zlepšení pocítují ve výši dotací a lepších platebních podmínkách, v propagaci ekologického zemědělství např. pořádání seminářů, výstav a veletrhů na mezinárodní úrovni. Zhoršení nastalo v oblasti administrativy, zpřísnění požadavků a kontrol na ekologické zemědělce. Ekologičtí zemědělci nejsou spokojeni s podmínkami, které stanovila EU. Jedná se o přísný výklad evropských hygienických a veterinárních norem, nedostupnost investičních podpor zejména pro malé zpracovatele. Část bioproduktů se vyváží, aby se následně dovážely ze zahraničí zpracované a zabalené jako biopotraviny. Zároveň se vstupem ČR do EU se otevřel náš trh ostatním státům a vzniklo zde větší konkurenční prostředí pro producenty biopotravin.

Graf 18 Podmínky pro podnikání se po vstupu do EU

Zdroj: autor

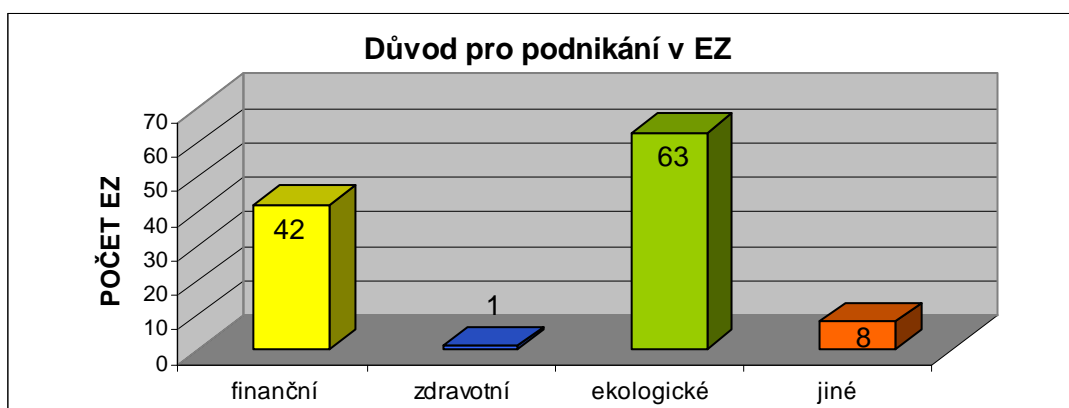
Důvody pro ekologický způsob hospodaření (otázka č. 15)

Hlavní důvodem, proč se respondenti stali ekologickými zemědělci, je šetrný způsob hospodaření v krajině, tedy důvod ekologický. Dalším významným motivem, který je vedl k tomuto způsobu hospodaření je důvod finanční. Bylo však uvedeno například i sdělení, že neměli jinou volbu, protože se nacházejí v Chráněné krajinné oblasti Šumava.

Očekávání, se kterým do toho podnikání vstupovali, se u 59 % splnilo, u 39 % nesplnilo, u 1 % se splnilo jen částečně (3 % dotazovaných neví).

V současnosti si lidé začínají uvědomovat, že je třeba věnovat pozornost životnímu prostředí, které nás obklopuje. Při konvenční produkci se dostává do krajiny celá řada škodlivých látek, dochází k erozi půdy a odplavování živin. Právě proto klade ekologické zemědělství důraz na produkci bez škodlivých látek, na takového hospodaření, které bude krajinu podporovat a ne ničit.

Graf 19 Důvody pro podnikání v ekologickém zemědělství

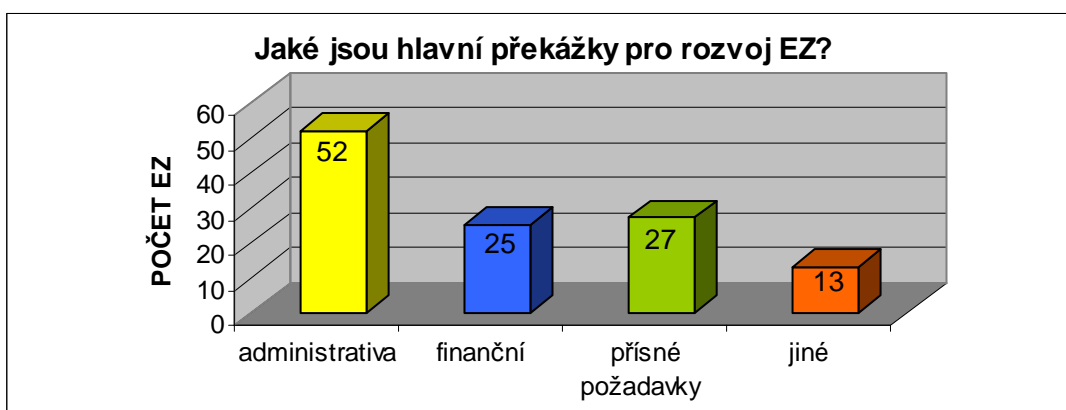
Zdroj: autor

Hlavní překážky pro rozvoj EZ (otázka č. 16)

Hlavní překážky pro rozvoj ekologického zemědělství jsou administrativního charakteru (52), a to především povinné evidence, žádosti apod. Podstatně méně ekologických zemědělců je přesvědčeno, že se jedná o překážky finanční (25), které jsou představovány nedostatečnou finanční podporou nebo o překážky spojené s přísnými požadavky a limity omezující ekologického zemědělce. Jako jiné překážky jsou uváděny systém odbytu produkce, či malá propagace biopotravin.

Pro rozvoj ekologického podnikání v ČR byl přijat Akční plán, který má podpořit rozvoj ekologického podnikání, posílit důvěru spotřebitele, vytvořit podmínky pro zpracování a marketing a zajistit životaschopnost tohoto způsobu hospodaření. Má vytvořit prostor pro obhajobu požadavků ČR na vyšší podpory ze společných zdrojů EU a tím vytvořit podmínky růst konkurenceschopnosti českých bioproducentů.

Graf 20 Hlavní překážky rozvoje ekologického zemědělství

Zdroj: autor

Základní charakteristika ekologického zemědělce

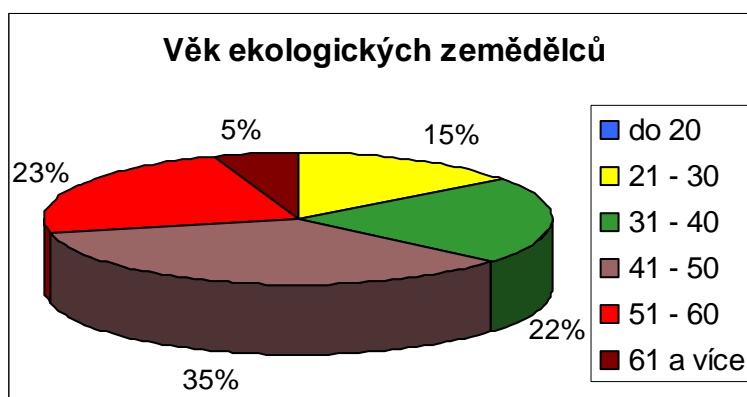
Z charakteristiky ekologických zemědělců je patrné, že se nejčastěji jedná o podnikatele ve věku 41-50 (35 %) se středoškolským vzděláním (38 %).

Určitá odlišnost je u ekologických zemědělců registrovaných za poslední dva roky, u kterých klesla věková kategorie na 31-40 let, ale se stejným vzděláním středoškolským.

Podle věku a vzdělání můžeme tedy rozdělit ekozemědělce na dvě kategorie. Jednu kategorii tvoří lidé, kteří dříve pracovali v zemědělských družstvech a po privatizaci, kdy se většina podniků rušila, bylo pro ně ekologické zemědělství jednou z alternativ. Druhou skupinu tvoří mladí lidé, s vyšší úrovní vzdělání, kteří výrazně upřednostňují ekologicky šetrný způsob hospodaření s výraznými mimoprodukčními funkcemi.

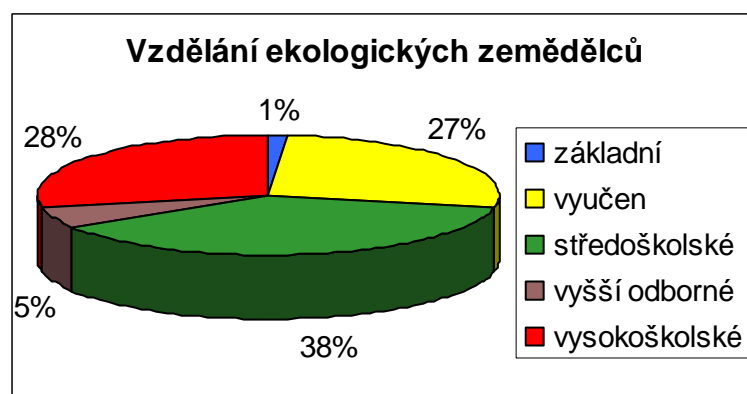

Graf 21 Věková struktura ekologických zemědělců

Zdroj: autor

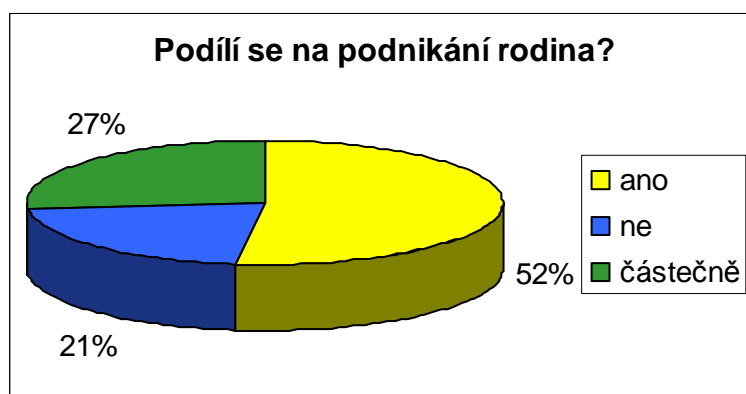
Graf 22 Vzdělání ekologických zemědělců

Zdroj: autor

Můžeme říct, že pracovníky na ekologických farmách jsou buď členové rodiny nebo zaměstnanci. 52 % ekologických zemědělců uvádí v dotaznících, že se na podnikání podílí jeho rodina. Částečnou výpomoc od členů rodiny uvádí 27 % a průměrně pomáhají 2 rodinní příslušníci. Jen 21 % ekologických zemědělců uvádí, že jim rodinní příslušníci nepomáhají. To je v případě, kdy se jedná o větší podnik se zaměstnanci. Průměrně je na ekologické farmě zaměstnáno 5 zaměstnanců.

Graf 23 Podílí se na podnikání rodina

Zdroj: autor

Shrnutí závěrů z dotazníkového šetření (ekologické zemědělství: Jihočeský kraj)

V Jihočeském kraji je celkem evidováno 170 ekologických zemědělců. Jedná se tedy o 13 % z celkového počtu ekologických podnikatelů registrovaných u kontrolních organizací. V kraji se většina podnikatelů věnuje zároveň živočišné i rostlinné produkci, ale jsou i ekofarmy zabývající se pouze rostlinnou nebo živočišnou výrobou.

Podnikání v ekologickém zemědělství vykonává v kraji 81 % dotázaných jako hlavní činnost.

Z dotazníkového šetření je patrná převaha ekologických zemědělců, kteří nejsou členy spolku (sdružení) ekologického zemědělství (67 %). V případě členství se pak stávají členy Pro-Bia (96 %) a ostatní jsou členy společnosti Libera.

93 % ekofarem je zapojena do programu „AGROENVI“, spokojenost s tímto programem hodnotí průměrně známkou 2,56.

Ekofarmy využívají nejvíce dotací SAPS, LFA, AEO, Top – Up a jiné (ČSCHZ, OVEKO). Obecně lze říci, že ekologičtí zemědělci využívají všech typů dotací, které mohou získat. Spokojenost s vyšší dotací – průměrná známka 2,68.

Z průzkumu je zřejmé, že ekologičtí zemědělci málo využívají finanční podporu v rámci Operačního programu/Program rozvoje venkova či jiných programů, zejména z důvodu administrativní náročnosti vypracování projektu a počáteční velké finanční

náročnosti. V případě zájmu o program si projekt nechají vypracovat profesionální agenturou, pro větší jistotu jeho schválení.

Z výzkumu vyplývá, že převážná část ekologických zemědělců (72 %) svoji produkci prodává. Nejčastější formou prodeje je dodávka zpracovatelům nebo prodej ze dvora. V kraji však převažuje názor o nedostatečných možnostech prodeje (49 %).

V kraji je patrný i celkový zájem ekologických zemědělců o prodej na lokálních trzích (61 %). Konkrétně by měli zájem o prodej ze dvora a do místní obchodní sítě.

Ekologický zemědělec je nejčastěji kontrolován od kontrolní organizace, u které je registrován, která provádí kontrolu 1-2krát za rok. Spokojenost s činností vybraných organizací SZIF(2,15), Zemědělská agentura (1,60), Ministerstvo zemědělství (2,67) a RERA (2,47).

U ekologických zemědělců převládá názor, že se podmínky pro podnikání v ekologickém zemědělství po vstupu do EU nezměnily.

Hlavními důvody, proč se dotazovaní stali ekologickými zemědělci, jsou důvody ekologické a finanční. Očekávání spojená s podnikáním v ekologickém zemědělství se jim v podstatě splnila.

V kraji je za hlavní překážku rozvoje ekologického podnikání považována „administrativa“. Další omezující překážku pro rozvoj ekologického podnikání vidí ekologičtí zemědělci v kraji v přísných požadavcích a limitech omezující ekologické zemědělce a finančních možnostech.

Ekologický zemědělec v Jihočeském kraji je člověk ve věku 41-50 let, středoškolského vzdělání, průměrně má 5 zaměstnanců a na podnikání se podílí rodina.

Vyhodnocení hypotéz

Velký počet ekofarek s nerovnoměrným rozmístěním

Vysoký počet ekologických farek v Jihočeském kraji je vysvětlován výhodnými oblastmi pro tento způsob hospodaření. Jedná se většinou o produkci v horských a podhorských oblastech s maximálně zachovaným životním prostředím. Největší počet ekologických zemědělců najdeme v okresech České Budějovice, Prachatice

a Jindřichův Hradec. V těchto oblastech se využívá především extenzivní hospodaření na TTP.

Malá pestrost produkce ekofarem

Většina ekologických farem se věnuje chovu skotu na TTP a jen některé farmy se věnují chovu ovcí, koz a koní. Nejmenší počet ekofarem je zastoupen u chovu prasat, drůbeže, kdy se tomuto chovu věnuje vždy jen jeden ekozemědělec. Naprosto v Jihočeském kraji není zastoupen ekochov králíků a včel.

V rostlinné produkci převládá produkce na trvalých loukách a pastvinách (seno, senáž a siláž) a dále je zastoupeno pěstování obilovin, luskovin, brambor. Jen malý počet ekofarem se zabývá pěstování ovoce a zeleniny.

Malé zastoupení výrobců biopotravin v rámci Jihočeského kraje

V Jihočeském kraji stále nedostatečně funguje systém zpracování vyprodukované produkce. Malá je současná úroveň finalizace produkce na farmách (velké finanční investice do zpracovatelských kapacit). Chybí výraznější zájem nových podnikatelů i podniků s již zavedenou potravinářskou výrobou (konvenční). Nízký počet registrovaných bioproduktů (mléčných výrobků, vajec, masa a dalších) souvisí s tím, že zemědělci často nabízejí produkty pouze v blízkém okolí (prodej na lokálních tržnicích nebo přímo ze dvora) tj. lidem, kteří danou ekofarmu dobře znají a nepožadují proto, aby výrobek byl certifikován jako bioprodukt.

V Jihočeském kraji je jen 28 ekologických zemědělců s registrovanou produkcí hovězího masa, 8 ekofarem má registrovanou produkci skopového masa a jen jedna ekozemědělec produkuje biokoží maso. Čerstvé mléko mají jako bioprodukt registrovány jen 4 farmy a jen jedna se zabývá výrobou sýru. V oblasti zelinářství jsou registrovány 4 farmy, které produkují různé druhy zeleniny (mrkev, petržel, cibuli, česnek, kapustu, rajče a papriku).

Nedostatečné odbytové možnosti v oblasti regionální bioprodukce

Ekologičtí zemědělci mají problémy s umístěním svých biovýrobků do maloobchodní sítě, a to především z důvodu malého objemu bioprodukce. Ekozemědělci dosud plně nedoceňují význam kooperačních vazeb. Dalším problémem je malý počet výrobců – zpracovatelů bioproduktů (potencionálních odběratelů

produkce). Chybí potřebné marketingové informace z oblasti poptávky po bioproduktech.

SWOT analýza výrobně distribučního systému ekologického zemědělství v Jihočeském kraji

Silné stránky

- dobré strukturální podmínky a vhodná velikostní struktura zemědělských podniků z hlediska rozvoje produktivity a konkurenceschopnosti zemědělství;
- smíšená zemědělská produkce (většina farem má smíšenou rostlinnou a živočišnou produkci) jako základ pro jejich příjmovou stabilitu;
- produkce z minimálně narušeného životního prostředí;
- využití regionálních značek podporujících prodej místní produkce (Šumava – originální produkt);
- výrazná mimoprodukční funkce (důležitá zvláště u CHKO a NP);
- čerpání dotační podpory z Programu rozvoje venkova.

Slabé stránky

- minimální finalizace bioprodukce (zejména živočišného původu) přímo na ekofaremech (investičně náročné zpracovatelské kapacity);
- malá pestrost produkce (v rostlinné výrobě výrazně převažuje produkce krmiv);
- nedostatečné kooperační vazby mezi ekozemědělci a zpracovateli, resp. obchodními subjekty;
- minimální zájem o horizontální kooperaci (možnost získání dotací v oblasti společného odbytu; větší perspektiva vstupu do obchodních řetězců);
- malé využívání dotačních titulů „Programu rozvoje venkova“ z důvodu administrativní a finanční náročnosti.

Příležitosti

- rostoucí zájem o bioprodukty (zájem médií, veřejné správy, spotřebitelů);
- rozvoj trhu s biopotravinami (větší možnosti pro uplatnění bioprodukce; růst zájmu obchodních řetězců o domácí bioprodukty);

- nabídka regionálních bioproduktů (tradiční receptury a výrobky z místních surovin);
- využití dotačních podpor na zakládání odbytových družstev;
- rozšíření podnikatelských aktivit do oblasti ekoagroturistiky s uplatněním vlastní produkce;
- usnadnění přístupu k prostředkům z evropských fondů (administrace žádostí a přístup k finančním zdrojům);
- uplatnění produkce v místní obchodní síti (zájem regionálních obchodních řetězců, škol, rozvoj prodeje ze dvora – faremní prodej);
- negativní postoj k bioprodukcí dovážené ze zahraničí (negativní vliv dopravy na životní prostředí) – preference místní produkce;
- rozšíření výrobního sortimentu konvenčních výrobců potravin o bioprodukcí (pekárny, těstárny ...).

Ohrožení

- sílící národní/regionální konkurence (v případě nasycenosti trhu);
- přetrvávající/rostoucí dovoz biopotravin;
- nedořešené vlastnické vztahy k půdě, vstup zahraničních subjektů na trh nemovitostí;
- nízká dostupnost finančních prostředků pro rozvoj EZ, především z Evropských fondů;
- pokles zájmu spotřebitelů o biopotraviny např. z důvodu poklesu kupní síly, nedůvěry v biopotraviny;
- omezení dotačních podpory ze strany státu, včetně podpory v oblasti agroenvironmentálních opatření;
- převládající administrativní náročnost provázející podnikání v oblasti ekologického zemědělství;
- přísné požadavky a limity omezující ekologické zemědělství;
- převládající nezájem o kooperační aktivity.

5. ZÁVĚR

Dynamika rozvoje trhu biopotravin je v současné době vysoká. Lze konstatovat, že je přímo závislá na příznivé dotační politice jednotlivých států. Toto vysoké tempo vykazuje v současné době i ČR.

Rozvoj ekologického zemědělství a produkce biopotravin zároveň předpokládá existenci dlouhodobě se vyvíjející poptávky. Musí pokračovat rostoucí zájem o bioprodukcí ze strany spotřebitelské veřejnosti. Cesta k vytvoření žádoucí nabídky bioproduktů na českém trhu byla úspěšně zahájena. Také řada obchodních řetězců a obchodů zařadilo sortiment bioprodukce do své nabídky, dochází často k vytváření privátních bioznaček. Český biotrh představuje velké možnosti pro výrobce biopotravin. Důležité je v současnosti vybudovat kvalitní výrobně distribuční síť, do které se zapojí ekologičtí zemědělci, zpracovatelé a obchody. Bez dotačních forem pomoci a zlepšení kooperace zainteresovaných subjektů je však další efektivní vývoj nereálný.

Podmínky pro další rozvoj ekologického zemědělství v podmínkách Jihočeského kraje

- 1) Charakter krajiny a struktura půdního fondu zde vytváří předpoklady pro uplatnění alternativních způsobů hospodaření na půdě a v krajině.
- 2) Rozloha půdního fondu využitelného v současných podmínkách pro ekologické zemědělství je dostatečná. Relativně velké výměry zemědělské půdy jsou připraveny na vstup do systému ekologického zemědělství (v přechodném období). Je zřejmé, že zejména v produkčních oblastech jsou značné rezervy. Lze doporučit do rozšiřování zemědělských aktivit na orné půdě (obilniny, luskoviny, brambory, ovoce, zelenina, biosadů).
- 3) V souvislosti se změnami ve struktuře celého národního hospodářství vč. zemědělství se bude zvyšovat význam ekologického zemědělství nejen z hlediska jeho produkčních funkcí, ale zejména mimoprodukčních funkcí (např. tvorba krajiny).
- 4) Strukturu ekologické zemědělské produkce a výroby biopotravin nutno sladit se spotřebitelskou poptávkou po biopotravinách.

- 5) V ekologickém zemědělství se postupně zvyšuje druhová pestrost, ale stále je nízký počet farem zabývajících se zpracováním bioprodukce. Podmínkou dalšího rozvoje je však existence zpracovatelských provozů (malokapacitní provozy pekárenské, uzenářské, mlékárenské apod.) a dobře fungující distribuční síť.
- 6) V neposlední řadě se se vstupem do EU rozšířily potencionální možnosti prodeje výrobků a surovin z ekologického zemědělství na trhu EU (lze využít teritoriální blízkosti německého a rakouského trhu biopotravinami).
- 7) K rozvoji ekologického zemědělství by přispělo zjednodušení administrativy a zlepšení přístupu k finančním zdrojům.
- 8) Ekologičtí podnikatelé by mohli více využívat členství ve spolcích (sdruženích) pro získávání aktuálních informací i prosazování společných zájmů.
- 9) Rozšířit možnosti prodeje bioprodukce využitím společného odbytu dotačně podpořeného Programem rozvoje venkova nebo lokálním odbytem s možností podpory ze strany místní akční skupiny.

6. SUMMARY

One of the definitions of ecological agriculture says that it is a well-balanced agro-ecosystem of a sustainable character, based on local and renewable resources. Ecological agriculture is a special type of farming subsidized and legislatively supported by both the Czech Republic and EU.

This diploma work is directed to the production and sales potential of the ecological farms in the Southbohemian region. There is described the basic characteristic of the ecofarms that are in the South Bohemia - statistical data analysis of the Ministry of Agriculture database in the concrete. The more detailed characteristic of the ecofarms productions proceeds from the VÚZE survey takes up and there is carried a questionnaire survey. Its aim is to chart attitudes of the ecofarmers towards the selected questions about the ecological farming in connection with the Faculty of Economy research called MSM 6007667806.

Using a questionnaire survey I found information testifying small membership in associations and corporations, administrative exigence, unsatisfactory level of manufacturing and undeveloped distribution network.

On the basis of this information there were determined the strong and weak points, opportunities and threats of the production-distribution system of the ecological farming.

In conclusion there are suggested the conditions for the next development of the ecological agriculture in the South Bohemia.

7. POUŽITÁ LITERATURA

- [1] ŠARAPATKA, B. a URBAN, J. Ekologické zemědělství v praxi. PRO BIO Svaz ekologických zemědělců, Šumperk. 2006. 502s. ISBN 978-80-903583-0-0
- [2] MOUDRÝ, J. a PRUGAR, J. Kvalita, zpracování a odbyt bioproduktů. 1. vyd. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 2001. 152s. ISBN 80-7040-526-0
- [3] MOUDRÝ, J. a KOL. České biopotraviny. 1. vyd. Praha: Nadace pro organické zemědělství FAO, Ministerstvo zemědělství ČR. 1994. 192s.
- [4] NEUERBURG, W. a PADEL, S. Ekologické zemědělství v praxi. 1. vyd. Praha: FAO Ministerstvo zemědělství a výživy ČSR. 1994. 476s.
- [5] ŠARAPATKA, B. Ekologické zemědělství 2. Šumperk: Pro-Bio Šumperk. 2005. 332 s. ISBN 80-9035-83-0-6
- [6] MOUDRÝ, J. Biopotraviny – hodnocení kvality, zpracování a marketing. Praha: ÚZPI Praha. 2002. 34s. ISBN 80-7271-111-3.
- [7] Zákon č. 242/2000 Sb. O ekologickém zemědělství s komentářem a prováděcí vyhláškou č. 16/2006 Sb.
- [8] Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 53/2001 Sb.,
- [9] Ministerstvo zemědělství ČR Ročenka ekologického zemědělství 2006. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky. 2007. 28s. ISBN 80-7084-554-6
- [10] Ministerstvo zemědělství ČR Biopotraviny a jejich prodej v maloobchodě. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 2006. 24 s. ISBN 80-7084-483-3

- [11] Ministerstvo zemědělství ČR. Program „Ekologické zemědělství a biopotraviny“ (online) Praha. únor 2007. (cit. 2. ledna 2008). Dostupné na World Wide Web: http://81.0.228.70/attachments/konecna_verze_Programu_EZ_odeslana_MZP.doc
- [12] Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do r. 2010
- [13] Šarapatka, B. a Rozsypal, R. Praktická příručka č. 3: 90 argumentů pro ekologické zemědělství. Bioinstitut, o.p.s. a PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Šumperk. 2007. 19s. ISBN 978-80-87080-07-8
- [14] www.ifoam.org
- [15] www.kez.cz
- [16] www.abcert.cz
- [17] www.biokont.cz
- [18] www.mze.cz
- [19] www.pro-bio.cz
- [20] www.biopotraviny.info
- [21] www.mesicbiopotravin.cz
- [22] www.biospotrebitel.cz
- [23] www.countrylife.cz
- [24] Ministerstvo zemědělství ČR. Seznam ekologických zemědělců v Jihočeském kraji za jednotlivé kontrolní organizace (KEZ, o.p.s., Biokont CZ, s.r.o., ABCERT, GmbH). Microsoft Excel. 2007.

- [25] Ministerstvo zemědělství ČR/VÚZE Statistické šetření na ekologických farmách ČR 2007 – struktura produkce ekologických zemědělců v Jihočeském kraji. Microsoft Excel. Brno, prosinec 2007.

8. PŘÍLOHY

1. Žádost o registraci ekologického zemědělce (ekologický podnikatel)
2. Žádost o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství (osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu)
3. Loga certifikačních organizací v ČR
4. Zastoupení ekofarem v krajích ČR
5. Dotazník pro ekologické podnikatele

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
Těšnov 17, 117 05 Praha 1

**Žádost o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství
(ekologický podnikatel)**

Místo pro
vylepení
kolku

(Vyplňte čitelně hůlkovým písmem nebo na stroji)

Jméno, popřípadě jména a příjmení, u právnické osoby obchodní firma nebo název (podle zápisu v Obchodním rejstříku):		Číslo jednací:	
Statutární orgán, jméno člena nebo jména členů statutárního orgánu právnické osoby: (jméno, popřípadě jména, příjmení, státní občanství, rodné číslo, bylo-li přiděleno, nebo datum narození, adresa místa trvalého pobytu, u cizinců místo pobytu nebo bydliště v cizině osoby nebo osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členy, nejedná-li se občana Evropské unie)		Rodné číslo, bylo-li přiděleno, nebo datum narození, je-li žadatel fyzická osoba:	
U fyzické osoby adresa místa trvalého pobytu, místo pobytu nebo bydliště v cizině, jinak adresu určenou k doručování, a to zpravidla v místě pobytu fyzické osoby na území České republiky nebo v místě podnikání (název obce, její části, název ulice, číslo popisné a orientační, bylo-li přiděleno, PSČ) – cizinec rovněž adresu bydliště mimo území České republiky. U právnické osoby sídlo (název obce, její části, název ulice, číslo popisné a orientační, bylo-li přiděleno, PSČ) a u zahraniční právnické osoby, která za účelem podnikání zřizuje na území České republiky organizační složku, její umístění v České republice, údaje týkající se vedoucího organizační složky, údaje o odpovědném zástupci		Okres:	
		ZA MZe:	
Jméno, popřípadě jména osoby odpovědné za ekofarmu:		IČ:	
		DIČ:	
Název (označení) a adresa ekofarmy:		Tel:	
		Fax:	
Adresa pro doručování pošty (je-li odlišná od adresy sídla):		e-mail:	
		www:	
Podpis, u právnické osoby i razítko žadatele:		Název kontrolní organizace, se kterou mám uzavřenu smlouvu o kontrole:	
Datum vyplnění žádosti:	Datum doručení žádosti MZe (<u>vyplní MZe</u>):	Vráceno žadateli k doplnění dne (<u>vyplní MZe</u>):	

Příloha 2

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
Těšnov 17, 117 05 Praha 1

Žádost o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství
(osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu)

(Vyplňte čitelně hůlkovým písmem nebo na stroji)

Jméno, popřípadě jména a příjmení, u právnické osoby obchodní firma nebo název (podle zápisu v Obchodním rejstříku):		Číslo jednací:	
Statutární orgán, jméno člena nebo jména členů statutárního orgánu právnické osoby: (jméno, popřípadě jména, příjmení, státní občanství, rodné číslo, bylo-li přiděleno, nebo datum narození, adresa místa trvalého pobytu, cizinců místo pobytu nebo bydliště v cizině osoby nebo osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členy, nejedná-li se občan Evropské unie)		Rodné číslo, bylo-li přiděleno, nebo datum narození, je-li žadatel fyzická osoba:	
U fyzické osoby adresa místa trvalého pobytu, místo pobytu nebo bydliště v cizině, jinak adresu určenou k doručování, a to zpravidla v místě pobytu fyzické osoby na území České republiky nebo v místě podnikání (název obce, její části, název ulice, číslo popisné a orientační, bylo-li přiděleno, PSČ) – cizinec rovněž adresu bydliště mimo území České republiky. U právnické osoby sídlo (název obce, její části, název ulice, číslo popisné a orientační, bylo-li přiděleno, PSČ) a u zahraniční právnické osoby, která za účelem podnikání zřizuje na území České republiky organizační složku, její umístění v České republice a údaje týkající se vedoucího organizační složky, a údaje týkající se odpovědného zástupce)		Okres (podle NUTS 4):	
Jméno, popřípadě osoby odpovědné za uvádění biopotravin do oběhu:		IČ:	
		DIČ:	
Název (označení) a adresa provozovny pro uvádění biopotravin do oběhu:	Adresa pro doručování pošty (je-li odlišná od adresy sídla):	Tel:	
		Fax:	
		e-mail:	
		www:	
Způsob uvádění bioproduktů a biopotravin do oběhu (označte křížkem):			
☐ Veliobchod	☐ Tržnice	☐ Prodejní stánek	☐ Vývoz
☐ Dovoz		☐ Jiné (specifikujte)	
Razítko a podpis osoby oprávněné jednat jménem právnické osoby:		Název kontrolní organizace, se kterou mám uzavřenu smlouvu o kontrole:	
Datum vyplnění žádosti:		Datum doručení žádosti MZe:	
		Vráčeno k doplnění dne:	

Příloha 3 Loga certifikačních organizací v ČR

Obrázek č. 3: Logo KEZ, o.p.s.

Obrázek č. 4 Logo Biokont CZ, s.r.o.

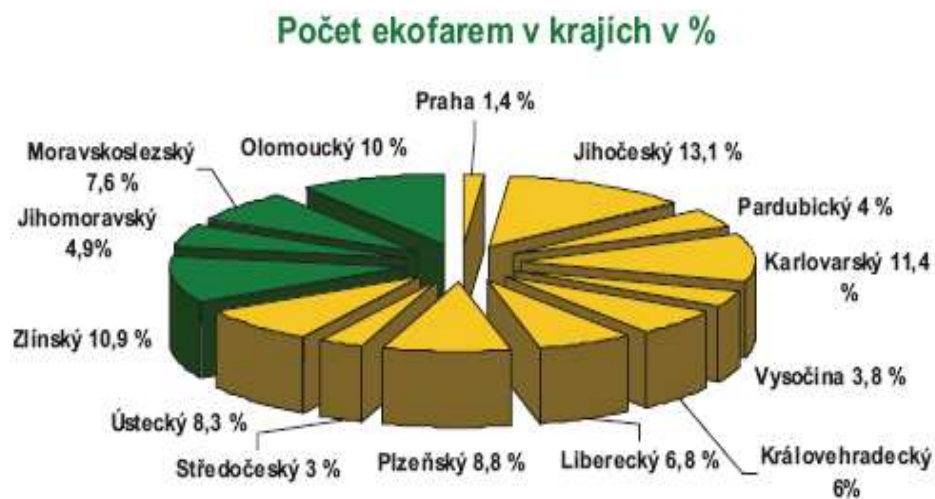
Obrázek č. 5 Logo ABCERT, GmbH

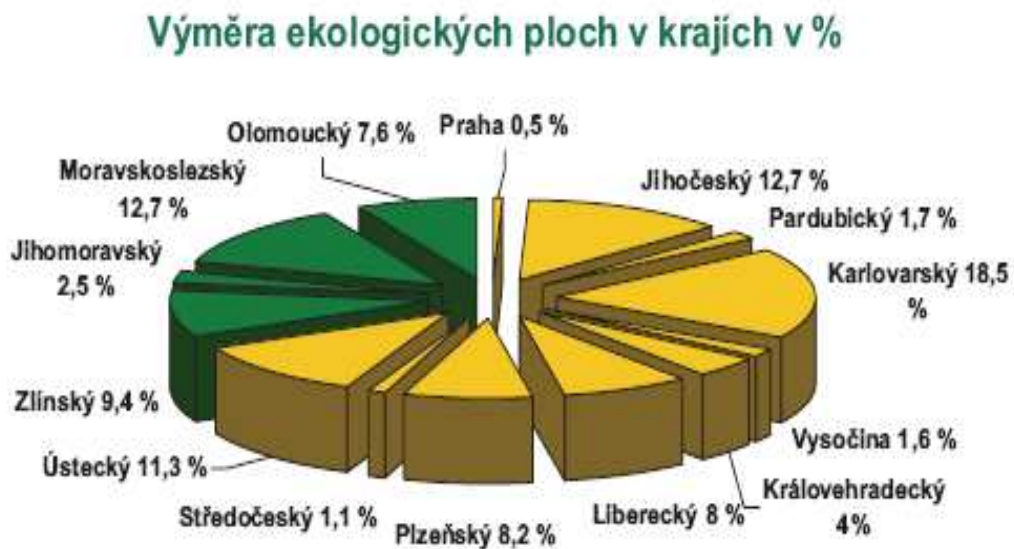
Příloha 4 Zastoupení ekofarem v krajích ČR v roce 2007

Graf Počet ekofarem v krajích v % za rok 2007

Zdroj: MZe/Bioinstitut, o.p.s.

Graf – Výměra ekologických ploch v krajích v % za rok 2007

Zdroj: MZe/Bioinstitut, o.p.s.

Příloha 5 Dotazník

Dotazník pro ekologické podnikatele

Dovolujeme si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník bude zdrojem vstupních informací pro diplomovou práci na téma „Výrobní a odbytový potenciál ekofarem v Jihočeském kraji“, navazující na výzkumný záměr EF JU MSM 6007665806. Výsledky budou předány zainteresovaným organizacím kraje jako podklad pro vytváření podmínek efektivnějšího podnikání v oblasti ekologického zemědělství.

Garantem průzkumu je Katedra obchodu Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Označte, prosím, Vámi vybrané odpovědi „zakroužkováním“, resp. vyplňte odpověď na vyznačený řádek.

1. Jaký je předmět registrace Vašeho ekologického podnikání?

a) rostlinná výroba

b) živočišná výroba

Uveďte, prosím, konkrétní aktivity:

.....
.....
.....

2. Od jakého roku a u jaké kontrolní organizace jste registrován? .....

3. Podnikání v ekologickém zemědělství je Vaše:

a) hlavní činnost (nad 50%)

b) vedlejší činnost

4. Jste členem spolku / sdružení ekologických zemědělců?

a) ano

b) ne

Pokud ano, jakého?

a) Pro-Bio

b) Libera

c) jiný (např. odbytový) .....

5. Je Vaše ekofarma zapojena do programu „AGROENVI“ opatření?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Uveďte, prosím, jak jste s tímto programem spokojeni:

1   2   3   4   5
(Hodnocení dle klasické školní stupnice: 1 – zcela spokojen, 5 – zcela nespokojen.)

6. Jaké státní dotace využíváte?

.....

Jste spokojen s jejich celkovou výší?

1   2   3   4   5

7. Uved'te, prosím, jakou část nákladů Vám tyto dotace přibližně pokrývají:

.....%

8. Využil jste již finanční podpory v rámci Operačního programu (či jiných programů), podal jste konkrétní projekt na nákup strojů, stavební investice apod.?

a) ano   b) ne   c) připravujeme

• Projekt jste vypracoval: a) sám   b) využil služeb prof. agentury

• Jaké vidíte hlavní překážky v získávání finanční podpory?

.....

.....

• Jak byste zhodnotil celkový význam rozvojových programů a s nimi spojených zdrojů finančních podpor pro české (ekologické) zemědělství:

.....

.....

9. Prodáváte Vaši produkci?

a) ano (přibližný % podíl tržní produkce) .....   b) ne

Pokud ano, jaké formy prodeje využíváte?

a) prodej ze dvora
b) dodávky do maloobchodů
c) dodávky zpracovatelům
d) jiné, jaké? .....

10. Možnosti prodeje jsou dle Vašeho názoru:

a) dobré   b) dostatečné   c) nedostatečné

• Jaká část Vaší produkce je nejlépe obchodovatelná, uveďte, prosím, hlavní důvody:

.....

.....

• Jaké jsou další potenciální možnosti produkce farmy?

.....

.....

11. Měl byste zájem o prodej Vaší produkce na tzv. lokálních trzích (prodej do místní obchodní sítě, dodávky do vývařoven, prodej ze dvora apod., do vzdálenosti cca 50 km)?

- a) ano   b) ne   c) nevím

Pokud ano, podtrhněte, prosím, konkrétní formu lokálního odbytu uvedenou v otázce.

12. Jak často je na Vaší ekofarmě prováděna kontrolní činnost?

dozorový orgán	počet kontrol do roka	spokojenost s průběhem kontrol z Vašeho pohledu				
Kontrolní organizace	.....	1	2	3	4	5
SVS	.....	1	2	3	4	5
HS	.....	1	2	3	4	5
.....	.....	1	2	3	4	5

Hlavní nedostatky kontrol z Vašeho pohledu:

.....

13. Jak jste spokojen s činností těchto organizací?

SZIF	1	2	3	4	5
Zemědělské agentury	1	2	3	4	5
RERA	1	2	3	4	5
Ministerstvo zemědělství	1	2	3	4	5

14. Podmínky pro podnikání v ekologickém zemědělství se po vstupu do EU podle Vás:

- a) zlepšily, v čem? .....
- b) zhoršily, v čem? .....
- c) nezměnily .....

15. Vyberte, prosím, důvody proč jste se stal ekologickým zemědělcem :

- a) finanční: možnost využití státních podpor pro ekozemědělce
- b) zdravotní
- c) ekologické: šetřný způsob hospodaření ke krajině
- d) jiné .....

Splnila se Vaše očekávání:

- a) ano   b) ne

16. Jaké vidíte hlavní překážky pro rozvoj ekologického zemědělství?

- a) administrativní (povinné evidence, žádosti)
- b) finanční (nedostatečná finanční podpora)
- c) přísné požadavky, limity
- d) jiné .....

Prosíme o uvedení základních statistických údajů pro následné zpracování a vyhodnocení dotazníku:

➤ Název a sídlo farmy: .....

➤ Váš věk:

- a) do 20 let   b) 21 - 30 let   c) 31 - 40 let
d) 41 - 50 let   e) 51 - 60 let   f) 61 a více

➤ Vaše vzdělání?

- a) základní   b) vyučen   c) středoškolské   d) vyšší odborné
e) vysokoškolské

➤ Počet zaměstnanců na ekofarmě: .....

➤ Podílí se na Vašem podnikání rodina?

- a) ano   b) ne   c) částečně

Pokud ano, počet pomáhajících členů rodiny:

➤ Počet ha zemědělské a orné půdy:

.....ha z.p.   .....ha o.p.

% trvalých travních porostů .....

➤ Počet ks hospodářských zvířat:

skot	.....	kozy	.....
prasata	.....	drůbež	.....
ovce	.....	jiné	.....

➤ Roční objem tržní produkce Vaší ekofarmy

druh produkce	objem ve fyzických jednotkách (t, l, ks)
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Souhlasím s neanonymním zpracováním dat: a) ano   b) ne

Závěrem bychom Vám chtěli poděkovat za čas a spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku.